

Родзинки творчості - обмінюємося досвідом

*(збірка матеріалів обласної науково-
практичної педагогічної конференції,
присвяченої 170-річчю від дня народження
Едварда Харкевича, педагога, голови
Українського педагогічного товариства)*

Львів - 2025

Родзинки творчості – обмінюємося досвідом

**РОДЗИНКИ ТВОРЧОСТІ -
ОБМІНЮЄМОСЯ ДОСВІДОМ**

Родзинки творчості – обмінюємося досвідом

УКРАЇНСЬКИЙ ДЖЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
ЛЬВІВСЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ЦЕНТР ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПАЛАЦ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ
УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

РОДЗИНКИ ТВОРЧОСТІ - ОБМІНЮЄМОСЯ ДОСВІДОМ

*Збірка матеріалів
обласної науково-практичної конференції, присвяченої 170-річчю від дня
народження Едварда Харкевича,
педагога, голови Українського педагогічного товариства.*

21 лютого 2025 року

Львів – 2025

Родзинки творчості – обмінюємося досвідом

УДК 37.015

Р 65

Рецензенти:

Вдович С. М., доцент кафедри практичної психології та педагогіки, Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, кандидат педагогічних наук, старший дослідник;

Комарницька Н. С., заступниця директора з навчально-виховної роботи, Вище професійне училище № 29 м. Львова.

Укладач:

Жилевич О. К., заступниця директора з навчально-методичної роботи, Львівський державний палац естетичного виховання учнівської молоді.

Науковий редактор:

Сліпчишин Л.В., професор кафедри технологічної освіти, УДУ імені Михайла Драгоманова, доктор педагогічних наук, професор.

Р65 Родзинки творчості – обмінюємося досвідом: збірник матеріалів конференції / [укл.: О. К. Жилевич] ; ЛННЦ ПО УДУ ім. Михайла Драгоманова, Львівський державний палац естетичного виховання учнівської молоді. – Львів : ЛДПЕВУМ, 2025. – 118 с.

Автори матеріалів, вміщених до збірника, діляться практичним досвідом творчої співпраці здобувачів освіти та педагогічних працівників, освітньої роботи, психолого-педагогічного творчого супроводу, соціальної та виховної діяльності закладу в умовах широкомасштабної війни.

Учасники конференції - науковці, працівники керівної ланки освітнього закладу, педагоги-практики, психологи, соціальні педагоги та керівники гуртків позашкільля – діляться з читачем зреалізованими, апробованими формами та методами створення творчого освітнього середовища для всіх учасників педагогічного процесу, особливо для вимушено перміщених здобувачів освіти, дітей-сиріт та осіб з особливими освітніми потребами.

Рекомендовано для педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти, вчителів профільної загальноосвітньої школи, закладів позашкільної освіти, усім, кому не байдужі нові перетворення в освіті задля успішного задоволення сьогоденних і майбутніх суспільних запитів України, створення інтелектуальної та професійної еліти нації.

© ЛННЦ ПО УДУ ім. Михайла Драгоманова, 2025.

© Львівський державний палац естетичного виховання учнівської молоді, 2025.

ЗМІСТ

Зміст		4
Жилевич О. К.	Едвард Харкевич – педагог, представник української інтелігенції у Габзбурській Галичині.	11
Сліпчишин Л. В.	Педагогічні особливості використання досвіду особистості в умовах війни.	16
Поліщук М. Б.	Концепції активізації професійного мислення в процесі навчання.	23
Капітан Л. І.	Світ деревориту Ярослава Гладкого.	28
Денькович Н. А.	Позаурочна інноваційна педагогічна діяльність як важлива компонента у становленні майбутніх фахівців мистецьких професій.	35
Кугай І. Б.	Проблема навчання, виховання та адаптації дітей-сиріт в часі війни.	40
Данкевич О. М..	Психологічна стійкість під час війни. Творчість як складова формули стійкості.	45
Пудло Д. С.	Використання фонових знань на уроках вивчення драматичного твору – драми-феєрії Лесі Українки «Лісова пісня»	52
Дубницька О. М.	Роль викладача у формуванні майбутнього фахівця засобами народної художньої творчості.	59
Пелех О. Б.	Модульно-компетентнісний підхід до підготовки кваліфікованих робітників на уроках професійно-технічного спрямування.	64
Стратан А. І..	Інформаційна культура учнів звкладів позашкільної освіти.	70
Волошанська О. В.	Чайна кулька як приклад інноваційного підходу в кулінарії.	76
Сасник В. П.	Нестандартні уроки в професійній освіті: інноваційний підхід до навчання.	80
Голуб І. М.	Педагогічна майстерність у грантовому менеджменті, інклюзивному мистецтві та	86

Родзинки творчості – обмінюємося досвідом

	міжнародних конкурсах.	
Шевчук-Ковалишин Р. Б.	Інноваційні технології роботи педагога як засіб підвищення пізнавальної активності учнів при вивченні біографії Лесі Українки.	92
Дуліпа М. П.	Особливості виховної діяльності зі здобувачами освіти закладів професійної (професійно-технічної) освіти в умовах війни.	98
Огоновська Д. І.	Формування етнокультурної компетентності у майбутніх кравців засобами національного одягу.	105
Ванькович О. Й.	Художньо-естетичні аспекти кулінарної справи.	112
Ухвала конференції		118

**РОДЗИНКИ ТВОРЧОСТІ –
ОБМІНЮЄМОСЯ ДОСВІДОМ.**

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

***Михайло Копельчак
(голова)***

➤ директор Львівського навчально-наукового центру професійної освіти УДУ імені Михайла Драгоманова, кандидат педагогічних наук, доцент.

***Олег Климович
(голова)***

➤ директор Львівського державного Палацу естетичного виховання учнівської молоді, Заслужений діяч мистецтв України.

Лідія Сліпчишин

➤ професор кафедри технологічної освіти УДУ імені Михайла Драгоманова, доктор педагогічних наук, професор.

Ольга Жилевич

➤ заступниця директора з навчально-методичної роботи Львівського державного Палацу естетичного виховання учнівської молоді.

Олена Коломійчук

➤ методистка Львівського державного Палацу естетичного виховання учнівської молоді.

----- ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ -----

Відкриття конференції:

Копельчак Михайло Павлович – директор Львівського навчально-наукового центру професійної освіти УДУ імені Михайла Драгоманова, кандидат педагогічних наук, доцент.

Климович Олег Романович – директор Львівського державного палацу естетичного виховання учнівської молоді, Заслужений діяч мистецтв України.

Доповіді:

Едвард Харкевич – педагог, представник української інтелігенції у Габзбурській Галичині.

Жилевич Ольга Костянтинівна – заступниця директора з навчально-методичної роботи, Львівський державний Палац естетичного виховання учнівської молоді.

Педагогічні особливості використання досвіду особистості в умовах війни.

Сліпчишин Лідія Василівна – професор кафедри технологічної освіти УДУ імені Михайла Драгоманова, доктор педагогічних наук, професор.

Концепції активізації професійного мислення в процесі навчання.

Поліщук Марія Богданівна – кандидат технічних наук, викладач економічних і комп'ютерних дисциплін КЗЛОП “Львівське вище професійне училище комп'ютерних технологій та будівництва”.

Світ деревориту Ярослава Гладкого.

Капітан Людмила Іванівна, заступниця директора з навчально-виховної роботи, м. Шептицький, Червоноградський професійний гірничо-будівельний ліцей.

Позаурочна інноваційна педагогічна діяльність як важлива компонента у становленні майбутніх фахівців мистецьких професій.

Денькович Наталія Андріївна – доктор філософії, викладач, Львівський професійний коледж прикладного мистецтва та дизайну.

Проблема навчання, виховання та адаптації дітей-сиріт в часі війни.

Кугай Ірина Богданівна – практичний психолог, ДПТНЗ «Червоненське ВПУ».

Психологічна стійкість під час війни. Творчість як складова формули стійкості.

Данкевич Олена Михайлівна – практичний психолог Львівського державного Палацу естетичного виховання учнівської молоді.

Використання фонових знань на уроках вивчення драматичного твору – драми-феєрії Лесі Українки “Лісова пісня”.

Пудло Діана Степанівна - викладач української мови та літератури, Боринський професійний ліцей народних промислів і ремесел.

Роль викладача у формуванні майбутнього фахівця засобами народної художньої творчості.

Дубницька Олександра Миронівна - викладач кафедри технологічної освіти УДУ імені Михайла Драгоманова.

Модульно-компетентнісний підхід до підготовки кваліфікованих робітників на уроках професійно-технічного спрямування.

Пелех Оксана Богданівна - викладач спецдисциплін вищої категорії ДНЗ «Погірцівське ВПУ».

Інформаційна культура учнів звкладів позашкільної освіти.

Стратан Ауріка Іванівна - завідувачка методичного відділу Львівського державного Палацу естетичного виховання учнівської молоді.

Чайна кулька як приклад інноваційного підходу в кулінарії.

Волошанська Ольга Василівна - майстер виробничого навчання,

Державного професійного (професійно-технічного) закладу освіти «Самбірський професійний ліцей».

Нестандартні уроки в професійній освіті: інноваційний підхід до навчання.

Сасник Віра Петрівна - голова методичної комісії педагогічних працівників технічних дисциплін, викладач Державного професійного (професійно-технічного) закладу освіти «Самбірський професійний ліцей».

Педагогічна майстерність у грантовому менеджменті, інклюзивному мистецтві та міжнародних конкурсах.

Голуб Ігор Михайлович - спеціаліст вищої категорії, старший викладач спецдисциплін художнього напрямку, Львівський професійний коледж прикладного мистецтва та дизайну

Інноваційні технології роботи педагога як засіб підвищення пізнавальної активності учнів при вивченні біографії Лесі Українки.

Шевчук-Ковалишин Руслана Богданівна – заступниця директора з навчально-виробничої роботи ДНЗ «Львівське вище професійне училище торгівлі і сфери послуг».

Особливості виховної діяльності зі здобувачами освіти закладів професійної (професійно-технічної) освіти в умовах війни.

Дуліна Марія Павлівна, майстер виробничого навчання, Львівське ВПУ технологій та сервісу.

Формування етнокультурної компетентності у майбутніх кравців засобами національного одягу.

Огоновська Дарія Іванівна - майстер виробничого навчання, Львівське ВПУ технологій та сервісу.

Художньо-естетичні аспекти кулінарної справи.

Ванькович Олександра Йосипівна - майстер виробничого навчання, Львівське ВПУ технологій та сервісу.

ЕДВАРД ХАРКЕВИЧ – ПЕДАГОГ, ПРЕДСТАВНИК УКРАЇНСЬКОЇ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ У ГАБЗБУРСЬКІЙ ГАЛИЧИНІ.

*Жилевич Ольга Костянтинівна,
заступниця директора з
навчально-методичної роботи,
Львівський державний палац
естетичного виховання учнівської
молоді.*

Едвард Харкевич (1855-1913), народився у Станиславі (тепер Івано-Франківськ), був сином управителя маєтку. Навчався у гімназіях Коломиї (1866-1869) та Івано-Франківська (1869-1873). Після закінчення гімназій, навчався у Львівському університетські (1873-1875) та Інсбруку (1875-1877). Під час та після студій здобув кваліфікації вчителя класичних, німецької та французької мов. З 1877 р. викладав в гімназіях Львова, Тернополя і Кракова. З Кракова перейшов на роботу у міністерство у Відні, звідки у 1892 р. був скерований на посаду директора Львівської Академічної гімназії. [1]

Відтак, почалася його педагогічна та управлінська практика у першій українській гімназії.

Хроніка першої української гімназії (нині Львівська Академічна гімназія) була вперше описана саме Едвардом Харкевичем у річному звіті про її роботу у 1900/1901 н. р. [3].

Основною мовою викладання у гімназії була німецька, а польська та українська були додатковими мовами. Обов'язок вибору учнем додаткової мови покладався на батьків. Правила у гімназії були строгими та вимогливими. Хоча у більшості шкіл Галичини ставилися з повагою до

особи цісаря, Франца Йосифа, і у більшості закладів висіли портрети його та цісарської сім'ї, ані тодішньої державної символіки, ані портретів цісаря у гімназії не було. Стіни були вибілені, а прикрашали їх лише розп'яття та навчальні таблиці з різних предметів. [6, с.225]

Таким же строгим було і відношення викладачів до освіти. Оскільки Львівська гімназія була найстарішою та «центральною» у Галичині, вважалася елітарною. Та це не була «школа для еліт». Елітарність полягала у високих вимогах та швидкого темпу навчання, за яким встигали не всі.

Колишній учень гімназії Степан Шах згадує: «Протягом перших двох навчальних років відраховували близько 50% учнів: перший клас зазвичай складався із чотирьох відділів (а, б, в, г), кожен з яких налічував по 50 учнів. У другому класі було вже три такі відділи, у третьому – лише два. Із загальом 57 учнів мого 1-А класу у 1903/1904 навчальному році, іспит зрілості (матуру) у 1910/1911 навчальному році, змогли скласти лише 18 учнів (31,6%). Троє з них склали цей іспит в інших гімназіях. Сім учнів повторювали навчальні роки, отримали свідоцтва зрілості в наступні роки, загальом це становило 44%» [5; 6, с. 220].

З 1864 року у чотирьох початкових класах деякі предмети викладали українською мовою. Але, не вистачало українських підручників та кваліфікованих україномовних викладачів. Харкевич, Хроніка львівської академічної гімназії [3, с. 33-34].

Особливо важко доводилося учням з провінції. Саме лише пристосування до життя в столиці Галичини було для них немалим випробуванням, сюди додавалися погані умови проживання та недостатнє харчування. Тому багато з них переводились згодом у провінційні гімназії.

На проблемні умови проживання та харчування, а звідси і проблеми в навчанні, звернув увагу Едвард Харкевич, який, прибувши з міністерства, був справжнім державним службовцем: пунктуальний, справедливий,

ввічливий, але строгий з учнями. Хоча у згадках колишніх учнів «на уроках французької та німецької мов їхній вчитель був чуйним та привітним». Він був політично індиферентний і турбувався передовсім про соціальні інтереси учнів своєї гімназії. Тому, всього через два роки свого «директорства», він заснував товариство допомоги бідним учням гімназії [2, с. 51-54].

Завдяки директору, гімназія отримувала від крайової влади значні суми для забезпечення безкоштовними підручниками та уніформами, безкоштовне житло та харчування для бідних учнів з провінції. Завдяки його ініціативі та під його керівництвом було побудовано гуртожиток для учнів Академічної гімназії як філію бурси Українського Педагогічного Товариства. За «директорства» Харкевича виникла ціла система із шести гуртожитків, які давали дах над головою учням Академічної гімназії [5, с. 51-54].

Також під його керівництвом Академічна гімназія отримала нову будівлю і була розширена на одну філію. Тривалий час у гімназії власного приміщення не було і вона мусила винаймати два поверхи в Народного Дому, які погано надавалися для шкільних занять. Було видане розпорядження, яке мало пункт про будівництво окремої споруди, цільово спроектованої для потреб Академічної гімназії. Однак на реалізацію цього розпорядження довелося чекати багато років. У новий будинок по вул. Леона Сапєги (нині Степана Бандери, 14) гімназія змогла переїхати щойно у 1907 р. У старих приміщеннях в Народному Домі цього ж року розташувалася філія Академічної гімназії [4, с. 217].

Харкевич старався, аби доступ до гімназії мало якомога більше українських дітей з нижчих суспільних прошарків. Завдяки його соціальним ініціативам кількість учнів гімназії за 18 років його роботи на

посаді директора зросла майже втричі: із 417 осіб в 1892/93 навчальному році до 1244 у 1911/1912 році [7].

Е. Харкевич отримував двічі тодішні державні нагороди: Лицарський хрест ордена Франца Йосифа (1898) [4] та орден Залізної Корони III ступеня (1910) [4]. У 1911-у році він захворів і мусив передчасно вийти на пенсію. Після хвороби, у 1912 році Едвард Харкевич помер. Похований у родинному гробівці на полі № 72 Личаківського цвинтаря міста Львова.

Витворена та збережена в Академічній гімназії модель української освіти стала другим, поруч із Греко-католицькою Церквою, чинником творення ідентичності галицьких українців, надаючи їм нового культурного та соціального обличчя.

Завдяки директору Е. Харкевичу, гімназія була лабораторією, в якій постала модель української середньої школи. Були покращені умови отримання гімназійної освіти національною мовою та, у поєднанні з засадами класичної гуманістичної освіти, відкривали українським вихованцям доступ до загальнолюдської цивілізаційної спадщини їхньою рідною мовою.

Список використаних джерел.

1. Едвард Харкевич Wikipedia, 2025. Режим доступу <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
2. Пор. Статут товариства «Руслан» для заповоги убогих учеників ц. к. академічної гімназії у Львові, потверджений Вис. Намісництвом рескриптом з дня 11. марта 1894 ч. 16.231. В: Справозданє дирекції ц. к. академічної гімназії у Львові за шкільний рік 1894, Львів 1894.
3. Харкевич, Хроніка львівської академічної гімназії. Львів, 1911.
4. Józef Buzek, Rozwój stanu szkół średnich w Galicyi w ciągu ostatnich lat 50 (1859-1909), Lwów 1909.

Родзинки творчості – обмінюємося досвідом

5. Звіт дирекції ц. к. академічної гімназії у Львові за шкільний рік 1900/1901 ... 1913/1914, Львів, 1914.

6. Степан Шах. Львів – місто моєї молодости. Спомин, присвячений тіням забутих Львовян. Часть III.: Цісарсько-Королівська Академічна Гімназія, Мюнхен 1956.

ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ДОСВІДУ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ.

*Сліпчишин Лідія Василівна,
професор кафедри технологічної
освіти УДУ імені Михайла
Драгоманова, доктор педагогічних
наук, професор.*

Починаючи з перших днів війни в Україні, науковці двох країн – України і Польщі - прийняли рішення долучитись до майбутньої перемоги над агресором у свій спосіб: здійснити символічне збирання українських і польських свідчень, в яких «різні слова виявляли свою творчу силу як перед загрозою життя, так і в умовах супроводу кого-небудь до моменту смерті» [4, с.11]. Йдеться про дві наукові праці педагогічного спрямування: «Словник виразів, що рятують життя» (2023, Польща) та «Українська освіта у полум'ї війни» (2024. Україна). Кожна з цих праць висвітлює аспекти війни по-своєму, але обидві сходяться на тому, що країна-агресор є загрозою не лише для України, але й Польщі та інших країн світу. Найбільше страждає молоде покоління, в якого війна забрала дитинство та юність, найкращі роки життя.

Україна і Польща – це дві країни, які на своєму історичному шляху по різному ставились одна до одної, але завжди намагались знайти способи гідного подолання образ і трагедій. Зі зміною повоєнного світового порядку часто наступають часи, коли забувається значення страждання і прощення. Воєнні травми супроводжують цілі покоління, мучать спогадами та образами, які часто роздмухуються в медіа недалекоглядними журналістами, викликають негативні думки. Тому в

моменти безсилля, відчаю, дефіциту позитивного мислення або настрою потрібно не розгубити, не втратити життєдайні педагогічні думки, а використати їх при зустрічах із стражданням і терпінням.

Як зазначено в [2, с.14], цифри, факти, документи, статистика і висновки міжнародних організацій свідчать про те, що агресор влаштував геноцид українців. Є офіційна інформація Офісу Генерального прокурора України про кількість дітей, які загинули та отримали поранення різного ступеня тяжкості. На жаль, вона і далі поповнюється. Цінні дослідження щодо впливу війни на людей, які проводив відомий польський психолог Людвік Бандурка після Другої світової війни, були представлені на XI загальнопольському з'їзді в праці «Психічні сліди війни у дослідженнях Людвіка Бандурки» [3]. Тривале перебування в підвалах, бомбосховищах, станціях метро, а тим більше під завалами, звуки сирен, пострілів і вибухів приносять страждання і наносять серйозні травми. Усунення страждань і травм постраждалого населення потребує цілого комплексу заходів, які потрібно реалізовувати в різних напрямках: законодавчі, медичні, організаційні, соціально-педагогічні, соціально-культурні та інші з урахуванням особливостей різних категорій постраждалого населення.

Серед різних сфер суспільного життя в Україні найбільше постраждала освіта. Спочатку пандемія, а з 24 лютого 2024 р. війна стали величезним випробуванням для країни. Якщо пандемія прискореними темпами цифровізації освіти зробила її технологічно доступною, актуалізувала перехід освітян до цифрової педагогіки, то наслідки війни катастрофічні, адже пов'язані з руйнуванням освітніх закладів і життєво необхідної інфраструктури, часто з частковою або повною втратою можливості продовжувати навчання. Щодня на значних територіях України звучать звуки повітряної тривоги і порушується питання реалізації вибору «Право на освіту в умовах війни: між навчанням і

безпекою» (вислів уповноваженого Верховної Ради України з прав людини Дмитра Лубінця, 13 жовтня 2023 р.). Зрозуміло, що життя людини безцінне.

Велику увагу в [2, с.127] приділено інформації про навчання дітей українських біженців за кордоном. Європейська Комісія періодично готує звіти про інтеграцію українських дітей до шкільних систем країн ЄС. Одним із ключових завдань підтримки українських учнів за кордоном МОН України вважає збереження зв'язку з українською системою освіти, вивчення української мови і літератури, збереження можливості продовжувати навчання за українською програмою, орієнтація на отримання українських документів про освіту. Праця педагогів спрямована на те, щоб зберегти українську ідентичність.

У країнах ЄС було створено електронну платформу EPALe та новий реєстр кадрів Erasmus+ для підтримки українських біженців тими організаціями, що забезпечують їм допомогу у здобутті освіти. Цей реєстр охоплює усі ланки неперервної освіти та опіку та постійно поповнюється новими людьми [2, с.131].

Порівняно з іншими країнами ЄС у Польщі завжди були осередки українства, які сприяли тому, щоб українці мали середовище розвитку своєї культури (як на сході, так і на заході країни). Найбільший і найдавніший осередок українства функціонує в містечку Білий Бір (Щецінський повіт, Західно-поморське воєводство). Від початку війни практично у кожному воєводстві Польщі функціонують українські школи різних типів. Залежно від можливостей вибираються різні варіанти навчання: від повноформатного навчання до альтернативи у вигляді суботніх, недільних шкіл і факультативів.

Як зазначають автори [2, с.199], війна оголила численні помилки реалізації державної освітньої політики в екстремальних умовах. Свого

часу французький філософ Клод Адріан Гельвецій застерігав щодо ролі помилки на прикладі метафори з хмаринкою: спочатку на небі з'являється маленька хмаринка, яка згодом призводить до великої біди. Нетямущий не відає того, що хмаринка віщує, а мудрий намагається заздалегідь завбачити. Філософу належать слова: «... одна-єдина помилка може збудлити народ, може затьмарити весь обрій його ідей» [1, с.334]. Тому прорахунки є серйозним викликом на шляху української незалежності, потребують глибокого осмислення, виявлення їх об'єктивних причин та наукового обґрунтування шляхів законодавчого забезпечення.

Науково-педагогічна праця «Словник виразів, що рятують життя» створена у рамках проєкту «Програма психолого-педагогічної підтримки для учнів і вчителів», що фінансувався за кошти польського Міністерства освіти та науки. Зміст монографії складається з десяти розділів (есеїв), понятійного словника і методичних матеріалів, надісланих до редакції матеріалів свідчень. Есеї присвячені різному досвіду під час війни: мовних дій (актів), простору для зустрічей, моральної уяви, реальності війни, нещоденної щоденності, поля слави, подолання травм, культури слова, перетину власних кордонів, народного духу. Вони написані на основі власного досвіду авторів і матеріалів, що надійшли в редакцію з Польщі та України. Провідна ідея цього видання полягає в тому, що семантичне значення слова або смисл вислову з часом розмивається і змінюється їхнє сприйняття, В екстремальних умовах багато слів і виразів набувають екзистенційного забарвлення, тому потрібно зрозуміти цей глибинний смисл. У мові є багато слів, які рятують життя як у фізичному, так і в духовному значенні. Ми на різних рівнях виявляємо власну людяність і беремо участь у людяності інших, коли стаємо свідками її виявлення у вигляді жестів чи повчальних слів.

Міхал Палюх в есеї «Про Катрусю, Емілію та Бенксі» звертає увагу на проблему порушеного порядку у всьому, що бентежить розум кожного незалежно від віку. Як пригадує одна з польських волонтерок, яка з перших днів війни приймала українських біженців на переході в Корчовій, вона хотіла перемкнути увагу п'ятирічної Катрусі та її мами на щось приємніше і показала на гарний захід сонця. Її до глибини душі вразила відповідь дівчинки: «А в нас такий колір має небо, коли вибухають бомби» [1, с. 80]. Вже агресор не людина, а чорт, бестія; не підвал, а схрон, бомбосховище; не поїздка в іншу країну, а евакуація; то не лісопосадка (ліс), а цвинтар; то не захід сонця, а вибух бомби; вже блакитне небо не місце добра, спокою і безпеки, а місце жаху, переляку і загрози. І таких асоціацій можна навести багато.

Як співжити з війною і вижити? Відповідь може дати праця над собою, коли працюєш з моральною уявою над моральними уявленнями.

Учений пропонує застосовувати підхід до роботи з власною моральною уявою, що допомагає порівняти власну історію з реальним розвитком подій. І наводить приклад вуличного художника Бенксі, який у постраждалих від війни країнах малює мурали, що є моральними слідами, моральними посланнями, створеними для інтерпретації «культури очевидності» воєнного часу. Створені ним мурали можна віднести до серії «Врятувати від забуття». А ми можемо такі «мурали» створювати в своїй моральній уяві. Проте, важливою є не стільки історична правда, як педагогічна рефлексія контексту. Мистецтво Бенксі, а водночас і результати нашої роботи з моральною уявою, створюють досвід співіснування значущих повідомлень різноманітного характеру, в тому числі й освітнього. Цей досвід має за мету демонструвати виклики миру, які змінюють порядок (логіку) війни [4, с. 82-83].

Сьогодні, коли ми зустрілись з екзистенційними викликами, особливу роль виконують слова. Вони здатні врятувати життя, зберегти психічне та емоційне здоров'я, сприяти збереженню життєвої сили, конструктивно працювати над воєнними травмами, допомогти пережити втрати і піднести на найвищий рівень етичної мудрості. Подолання логіки помсти вважається найвищим рівнем етичної мудрості, досягнення якого важливе з огляду на долю міжособистісних і міжнародних зв'язків багатьох поколінь.

Педагогічна функція словника полягає в тому, що як у змісті есеїв, так і в термінологічному словнику згадуються або зібрані слова, що можуть врятувати життя, виражають гідність страждання та супроводження вмираючих, закликають до морального обов'язку. Вони є свого роду індикаторами нашої емпатійності та її виявлення. Читання цього словника передбачає особистісний характер, бо в процесі роботи з ним виникають питання стосовно нових нюансів визначень, власні життєві паралелі. Фактично цей словник є збіркою багатовимірних тем і контекстів, які варто використовувати перш за все в освітній практиці. Тому це актуальний засіб перш за все для освітян – польських і українських педагогів середніх і професійних шкіл, закладів вищої освіти, а також психологів, працівників спеціалізованих консультаційних пунктів, а через них і для шкільної та студентської молоді та їхніх батьків.

Як сказав Чарльз Діккенс: «Нехай береже мене небо, але я вірю, що одне тепле, сердечне слово, сказане тоді, змінило б мене і все моє життя». Ще 300 років тому Готфрід Вільгельм Лейбніц висловив думку про існування семантичних інваріантів, тобто елементарних концептів, присутніх у кожній мові з однаковим значенням (або максимально подібним, придатним для перекладу). Їх можна комбінувати за допомогою простої граматики для створення складних понять. Враховуючи сучасні

можливості комп'ютерної лінгвістики при створенні корпусів мови, у контексті рятівних слів для української і польської мов спільними є такі: «я, ти, хтось, щось, люди, тіло (1); думати, знати, хотіти, відчувати, бачити; почути (5); говорити, слово, правда (6); жити, померти (9); де, тут, під, над, далеко, поблизу, по цей бік, усередині (12)» [4, с. 48-49]. Фактично ці групи слів становлять загальний «алфавіт людських думок», елементи якого наповнюють наше життя.

Таким чином, аналіз двох наукових праць дає підставу стверджувати, що в екстремальних умовах війни цінними для майбутніх поколінь є не лише матеріальні свідчення, але й духовні явища. У воєнний час зростає значущість пошуку форм і методів допомоги і рятування, незважаючи на мовну та культурну відмінності. Серед різних способів порозуміння (знання чужої мови, послуга перекладача, використання мобільного додатку для перекладу, сполучення різних слів з іноземних мов) важливу роль виконують семантичні інваріанти, які становлять свого роду загальний «алфавіт людських думок». Такі слова мають значний потенціал допомоги і рятування людини в момент загрози для життя. У цьому контексті вимальовується стратегія роботи педагогів з цими працями.

Список використаних джерел.

1. Гельвецій К. А. Про людину, її розумові здібності та її виховання / пер. з фр. Валер'яна Підмогильного. К.: Основи, 1994.
2. Українська освіта у полум'ї війни : монографія / Н. Ничкало, О. Овчарук, В. Гордієнко, І. Іванюк ; за ред. Н. Ничкало. К.: ТОВ Юрка Любченка, 2024.
3. Kwieciński Z. Ślady psychiczne wojny w badaniach Ludwika Bandury. Stary Toruń, 2022.
4. Słownik wyrazów ratujących życie /pod red. Michała Palucha. Warszawa : W-wo naukowe UKSW, 2023. 737 s.

КОНЦЕПЦІЇ АКТИВІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО МИСЛЕННЯ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ

Поліщук Марія Богданівна,

*к.т.н., викладач економічних та
комп'ютерних дисциплін КЗЛОР
«Львівське вище професійне
училище комп'ютерних технологій
та будівництв».*

Інтеграційні процеси, що відбуваються в сучасному виробництві, все помітніше впливають на інтелектуалізацію змісту загальної професійної підготовки кваліфікованих робітників. Глобалізація ринку праці та загальносвітові тенденції щодо нових принципів організації виробництва і сфери послуг змусили роботодавця визнати, що сучасний робітник, окрім суто технічної та технологічної кваліфікації, мусить бути здатним швидко адаптуватися до нових умов, оволодіти новими функціями та вирішувати нові завдання, причому така здатність базується на широких основах теоретичних знань і практичних навиків.

Розглянемо модель особи, що приймає рішення, як базову структуру оперативної системи управління.

Навчання, з точки зору концепції управління, є системою керування процесом сприйняття знань та підвищення інтелектуального рівня особи. Ціль навчання полягає в переході особи з нижчого інтелектуального рівня на вищий, що розширює можливість розв'язання ширшого класу проблем, ситуацій, задач, які виникають у процесі життєдіяльності особи. При цьому моделі оптимального управління навчальним процесом можна будувати

лише тоді, коли відомі основні закони і параметри регуляції процесів мислення, які забезпечують засвоєння та розуміння предметно-орієнтованих знань. При цьому важливим аспектом процесу навчання є виявлення закономірностей, та відповідно цілей, які повинні бути досягнуті в процесі навчання. Система цілей має ієрархічну структуру з розмитими межами, але чітким значенням якості необхідних знань і навиків, достатніх для розв'язання виробничих задач та динамічних проблемних ситуацій.

До числа необхідних компонентів управління процесом навчання варто віднести розроблення об'єктивних способів виявлення та оцінки якостей, що формуються в особи, які досягаються в процесі розвитку і підвищення рівня інтелекту, засвоєних знань та навичок, розробка для цих потреб адекватних тестів, які служать для ідентифікації структури і динаміки інтелектуальних процесорів, їх алгоритмічної і процедурної організації відповідно до рівня знань особи [1, 3].

Тільки на підставі чітких якісних і кількісних характеристик рівня інтелекту, який досягається індивідуально особою відповідно до цільової програми, можна оптимізувати процес управління навчанням. При умові чіткої структуризації предметної області та відповідного класу структурованих задач з ранговими рівнями складності і еталонних класів з відповідними алгоритмами їх розв'язання можливо створити систему автоматизованого навчання з підструктурою контролю, діагностики на основі відповідних тестів, впорядкованих згідно з індексами інтелекту.

Для задач різних типів повинен існувати алгоритмічний компонент моделі, яка описує частковий або повний хід процесу розв'язання задач різних рівнів складності, а також моделі правил, що визначають процедуру конструювання алгоритмів розв'язання задач. Тобто маємо

структурований зв'язок між елементами складної ієрархічної діалогової системи:

$$\langle \{ \text{Особа} \Leftrightarrow \text{ШІ}_e(\text{Rang } j) \} \rightleftharpoons \{ \text{АСУ} \{ \text{Strat } U(\text{RZ}_i | \text{Alg}_j) \} \} \rangle \quad (1)$$

де: $\text{ШІ}_e(\text{Rang } j)$ – система штучного інтелекту (еталонна) з рівнем j ;

$\text{Strat}U(\text{RZ}_i | \text{Alg}_j)$ – стратегія розв'язання задачі Z_i -го рівня алгоритмів j -го рангу складності.

Загальна характеристика методологічної роботи у відображенні організації знань включає наступні концептуальні дослідження:

- критику існуючої організації знань, які на певному етапі функціонування, недостатні для розв'язання нових задач;
- проблемна орієнтація відносно глобальних цілей процесів навчання;
- виділення форм і етапів конструювання, проектування, алгоритмізації, онтологічний аналіз ходу процесу навчання згідно цільових завдань прийняття рішень в умовах визначеності ситуацій в системі керування;
- пошук аналогій при формуванні процедур прийняття рішень при наявних елементах розмитості та невизначеності;
- процес створення проєктів і відповідних методик прийняття рішень при проектуванні систем, об'єктів, машин, конструкцій.

Основними продуктами методологічної роботи є (відповідно фізично реалізованими):

- конструкції, машини, вузли, системи;
- проєкти, проєктні методики;
- конструктивно-технічні норми;
- методичні приписи, практично-методичні знання, тобто методологія виступає як форма організації мислення особи, як поєднання дослідження і знання.

Родзинки творчості – обмінюємося досвідом

Методологічна робота і методологічне мислення поєднують проєктування з дослідженням і методологією пізнання.

Методологія поєднує проєктування, критику цільових рішень відносно змісту задачі, дослідження пов'язане з пізнанням і адаптацію стратегій розв'язання цільових задач. На основі концепції методології формуються складні композиції із знань різних предметних областей, що поєднує фізико-технічні та логіко-математичні підходи до вивчення структури та динаміки складних об'єктів. На основі системи знань, існуючих при цілеорієнтації особи здобуваються нові знання на основі аналізу проблеми та синтезу стратегії досягнення мети.

При цьому методологія, в процесі вирішення проблем, є основою поєднання знань про діяльність і мислення зі знаннями про об'єкт дії і способи мислення про нього згідно цілеорієнтації особи, яка повинна діяти, тобто має двоїсту структуру взаємозв'язків. Тому для діючої особи ми маємо в потоці часу об'єктивний момент мислєдіяльної ситуації. Для методологічного мислення існує принцип множинності систем представлень і знань, що відносяться до одного об'єкта, але підтримується колективом цілеорієнтованих осіб з своїми базами знань і конкретним рівнем інтелекту, тобто має місце комунікативна ситуація, при якій відбувається зв'язування і об'єднання різнорідних знань.

На основі логіко-методологічних досліджень встановлено набір основних блоків наукового предмету, які відображають процес формування знань у процесі навчання особи з певним інтелектуальним рівнем мислення.

Тобто маємо ієрархію рівнів складності задач:

- проблемні задачі і ситуації ($PZ_1/Sit\ SUK$);
- цілеорієнтовані задачі ($CZ(Strat\ U/Cn)$);
- впорядкований набір фактів ($SF_i/i=1,m$);

Родзинки творчості – обмінюємося досвідом

- експериментальні факти цілеорієнтованих досліджень ($SD_j/j=1,k$).

При цьому необхідне обґрунтування алгоритмів відбору, опрацювання даних і фактів, оцінки образів ситуацій згідно з цільовими задачами та стратегіями навчання:

$$\text{Alg}[SD_j \in \{SF_i\}] \rightarrow \text{Alg}F_i(CZ) \rightarrow (PZ_l / \text{Sit}SU_k) \quad (2)$$
$$\text{Alg}(KP_n / \text{Strat}U_p)$$

де $\text{Alg}(KP_n / \text{Strat}U_p)$ – алгоритм корекції процесом навчання на основі стратегії управління навчальним процесом.

У предметно-орієнтовану структуру знань входять:

- сукупність знань, орієнтованих на науковий предмет;
- онтологічні схеми і образи предметної області;
- моделі предметів у певній області знань;
- засоби опису знань (мови, поняття, категорії);

Загальна логічна структура моделі механізму вибору може бути представлена через взаємозв'язок ситуацій вибору і альтернатив вибору, а необхідна інформація для виконання вибраної дії агрегується в системі можливих переваг, які ранговані за своєю значимістю.

Вибір переваг альтернатив ґрунтується на схемі перебору варіантів для вихідних задач вибору з мінімальними перевагами для початкової задачі, на основі яких проходить актуалізація ієрархії переваг, аж до рівня можливого виконання згідно них реальних дій, які задають систему критеріїв порівняння. Процеси розв'язання задач і проблем є основою підсвідомої і свідомої компонент інтелектуальної діяльності, а тому важливим є формування концепції ідентифікації механізмів розумової (інтелектуальної) діяльності особи, основою якої є профорієнтоване навчання в закладі П(ПТ)О і Вищій школі на основі відповідних програм, які включають в свою структуру організацію когнітивних моделей учня.

Список використаних джерел.

1. Сікора Л. С., Поліщук М. Б., Федчишин Р. А., Малець І. О. Ситуаційні моделі розв'язання задач управління і діагностика режимів комп'ютеризованих виробництв з елементами штучного інтелекту. Моделювання та інформаційні технології: зб. наук. пр. К. : ІПМЕ НАНУ, 2007. Вип. 43. С. 193–196.

2. [.http://uk.wikipedia](http://uk.wikipedia).

3. http://informatic10.at.ua/index/istorija_obchisljuvalnoji_tekhniki/0

-36

СВІТ ДЕРЕВОРИТУ ЯРОСЛАВА ГЛАДКОГО

*Капітан Людмила Іванівна,
заступниця директора з
навчально-виховної роботи, м.
Шептицький, Червоноградський
професійний гірничо-будівельний
ліцей.*

Наша перша зустріч відбулася три роки тому...

Три найважчих роки: коли спершу невідомий ворог-вірус накрив людей розпачем ізоляції, самотності, страху, коли навіть провести у засвіти не могли найрідніші...

І роки війни, коли ворог, відомий століттями, але жорстокий, сильний і підступний. Що є найстрашніше для людини?! Кожен день обіймає тебе холодом укриттів, глушить сиренами і вибухами, забирає життя рідних і незнайомих, але вже дорогих для тебе людей; коли кожен з нас у молитві найперше згадує не своє ім'я; а слова: «Хтось знову повернувся «на щиті», - стають і моїм великим горем... і щоразу болить душа за всіх і кожного, і щемить серце за свою Батьківщину.

Так ось: зустріла їх на порозі ліцею. Високий, статний чоловік і тендітна пані – подружжя Гладких. Обличчя закривала маска, але від їх щирих і світлих поглядів стало тепліше...

«Я не маю не тільки вищої, а й середньої художньої освіти. Ще в юні роки це помітив директор школи і мало не силоміць змусив мене взятися за фарби. Очевидно, я не розумів значення свого таланту: грав на баяні, залюбки оформляв стінні газети, умів добре малювати, - розпочав розмову

Родзинки творчості – обмінюємося досвідом

Ярослав Михайлович. - Я народився на Галичині, у селі Стронятин, неподалік Львова, де мій рід здавна називали малярським. Прадід розписував церкви та покривав бані інших церков.

Згодом батьки переїхали в Червоноград і я почав навчатися у школі №1, яка спочатку знаходилася у палаці Потоцьких. Через деякий часу цьому приміщенні, де зараз музей історії релігії, відбулася моя перша персональна виставка майстра. Потім вступив до Львівської політехніки, отримав освіту інженера-геодезиста і за скеруванням поїхав на роботу за кордон. Через сімейні обставини повернувся в Україну, тепер вбачаю в цьому Боже провидіння, - аж посміхнувся художник, - бо саме в Києві, у музеї Тараса Шевченка, я побачив офорти великого Кобзаря з творів Рембрандта і загорівся бажанням відтворити ці шедеври на дереві».

Як важливо для людини у важкий час обмежень та випробувань хоча б трохи додати світлих барв прекрасного у її життя. Наші думки збіглися, бо Ярослав Гладкий бачить мету своєї творчості в тому, щоб величними образами будити душі людей, виривати їх хоча б на певний час з буденної суєти.

Невимушеною, щирою та дуже цікавою була перша зустріч учнів та педагогів ліцею з нашим талановитим земляком, художником, почесним громадянином нашого міста - Ярославом Михайловичем Гладким та його дружиною Світлою. І в цей день у стінах нашого закладу краса мистецтва відволікла нас від епідемії силою гравюру і додавала віру та надію.

Релігійні сюжети митця Гладкого, які переважають у його творчості, стали для нас поштовхом ознайомлення з його творами – дереворитами.

Автор назвав цю техніку «дереворит у позитиві», в основі якої – чорний штрих. Експерти вважають це унікальним. Відкривши гравюру як жанр і можливість відтворення шедеврів світового образотворчого

Родзинки творчості – обмінюємося досвідом

мистецтва, Гладкий перетворив один із її різновидів — ксилографію — на самодостатній художній напрям, створивши унікальну техніку різьблення, яку, незважаючи на очевидний результат, багато хто вважає неможливою, принаймні для використання з деревиною. Майстри-гравери з найдавніших часів були мініатюристами, а роботи Ярослава Гладкого мають монументальний розмір та характер. Час, який він присвячує створенню шедеврів, є унікальним. Одна з кращих робіт - ікона Іоанна Златоуста народжувалася понад сім років. Гравюра-гігант розмірами 166x146 см - "Осанна", 2001 року виконання.

Найчастіше Гладкий використовує липові дошки, рідше матеріалом слугує деревина берези чи сосни. Спочатку майстер дошки фарбує в чорний колір, потім наносить малюнок, який покриває лаком. І розпочинає дереворитити.

Дослідники творів Ярослава Гладкого, мистецтвознавці: В. Підгора й П.Нестеренко - вважають творчість художника унікальною. Неповторна філігранна техніка особлива і тим, що виконується за допомогою різьблення подвійних та потрійних перетинів, які, за твердженням фахівців, виконати на дереві взагалі неможливо. Штрихи, які утворюються на дошці такою технікою, набагато міцніші, ніж у звичайній різьбі прямими рівчаками. Глибина різьблених штрихів у нього різна, завдяки цьому у гравюрах, залежно від освітлення, відбувається гра тональних відтінків, посилюється об'ємність форм. Такий спосіб виконання графіки має особливий сенс, пов'язаний із рукотворним одухотвореним процесом прояву особистої творчості [2, ст. 46-48].

Усі твори майстра – це гравюри у позитиві, тобто виконані в одному примірнику, з якого відбиток не зробиш. Це - рідкісне мистецьке явище - оригінальна, філігранна техніка плоского різьблення.

Як ми бачимо, багато робіт Ярослава Михайловича мають релігійні сюжети. Особливою силою наповнені образи Божої Матері з Дитиною «Мадонна делла Седдіа» (1981), «Осанна» (2001), «Образ Матері Божої Крестинопільської» (2007), «Вишгородська Божа Матір» (2009), «Великомучениця Варвара» (2014). А одразу після створення ікону «Великомучениця Варвара» разом із іншими творами виставляли в музеї «Шахтарська слава» міста Сокаль, а потім ікону покровительки гірників подарували у храм святої Варвари.

Особливою красою й ліричним щемом позначені вишукані гравюри, що оспівують теми материнства: «Блаженні чисті серцем» (1992), «Забави: любов амурів» (1995), «Поезія кохання» (2000), «Плоди кохання» (2001).

Серед визнаних робіт – твори сакральні-міфічних мотивів, портрети відомих українських культурних та політичних діячів: «Мадонна делла Седдіа» (1981), «Св. євангеліст Іоан Богослов» (1999), «Т. Шевченко», «Встань же, Боже, суди землю і людей лукавих», «Осанна», «Автопортрет (Весняний настрої)» (усі – 2001), «В. Ющенко», «П. Олійник» (обидва – 2004), «М. Гоголь», «О.Довженко», «С. Бандера», «Б. Ступка», «Н. Ужвій» (усі – 2005) [3, ст. 728]. Ці гравюри ніби світяться величчю образів та епох. Контрастний фон віддає мерехтливим золотом дерева, різкі ламані складки одягу утворюють вибагливу гру світла й тіні.

Гравюри «Молоді роки Тараса Шевченка» та «Титан духу – Андрей Шептицький» - подарунок автора – є зараз окрасою Народного дому та музею нашого міста.

Перша персональна виставка Ярослава Гладкого відбулася у 1996 року в Червоноградському музеї історії релігії, що розмістився у колишньому Палаці Потоцьких. У творчій діяльності майстра – понад 30 виставок. Оригінальність та неповторність дереворитів дивували

Родзинки творчості – обмінюємося досвідом

відвідувачів у Львові, Києві, Сокалі, Дніпрі, Черкасах, а у старовинному козацькому селі Вереміївка, що на Черкащині.

Музою і помічницею художника є його дружина Світлана Дмитрівна, життєрадісна, надзвичайно енергійна, комунікабельна та оптимістична, менеджер рекламних публікацій та друкованих матеріалів, які розповідають про творчість видатного чоловіка. Зараз вона мріє допомагати в організації виставки дереворитів до ювілейного 80-річчя Ярослава Гладкого вже у мирній Україні.

У мистецьких колах про Ярослава Гладкого давно говорять не інакше, як про «людину, здатну подивувати світ». Життєві стежки випускника Львівської політехніки випробовували його, коли працював висококласним геодезистом, картографом, астрономом, маркшейдером, але талант нагадав про себе,- як вимога долі. Понад сорок років митець творить свої шедеври серед нас і про нас...

Але чомусь в українській ментальності, на жаль, є здатність бачити, вивчати і возвеличувати далеке, в більшості – чуже... Дуже часто ми недооцінюємо тих талантів, які поруч, недооцінюємо впливу та ролі мистецтва. Жорстокі реалії війни, яка безжально закарбовує свої криваві сліди в душі та на тілі, підтверджують, що мистецтво не може в прямому сенсі стримати ворога, але воно має іншу силу - інтенсивність емоцій та сприйняття подій.

Війна – руйнування, відчуття краси – це відродження. Кожен з нас у важкий момент свого життя звертався до творчості: хтось творив, а хтось був користувачем, бо навіть дотик до мистецтва, на мою думку, - духовна зброя для психологічного захисту.

Тому наша участь у патріотичному конкурсі «Батьківщина мого серця» має продовження. За сприяння виконавчого комітету міста Шептицького та за згодою художника у відновленій сучасній залі нашого

Родзинки творчості – обмінюємося досвідом

ліцею цієї весни плануємо організувати виставку диво картин - дереворитів нашого талановитого земляка Ярослава Гладкого.

Дивлячись на ці рукотворні шедеври, викарбуваних на них героїв, відкриваєш для себе безмежжя людського таланту, досконалості та віри, душею сприймаєш і глибоко розумієш слова «Україна в моєму серці».

Список використаних джерел.

1. Білан А. Усією силою любові. *УК*. 2005. № 5/6.
2. Маркелова Т. Магія дереворитів Ярослава Гладкого. *Жінка*. 2024, вересень.
3. Нестеренко П. В. Гладкий Ярослав Михайлович. *Енциклопедія Сучасної України* / ред. кол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006.
4. Нестеренко П. Аристократ чорного штриха. *Пам'ять століть*. 2006.
5. Підгора В. Кращий портрет славетного земляка. *КіЖ*. 2005, 20 квіт..
6. Пономаренко А. Живі гравюри червоноградського майстра. *КіЖ*. 2003. № 2.
7. Чуйко Т. Унікальність Ярослава Гладкого. *УК*. 2002. № 8.

**ПОЗАУРОЧНА ІННОВАЦІНА ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК
ВАЖЛИВА КОМПОНЕНТА У СТАНОВЛЕННІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ
МИСТЕЦЬКИХ ПРОФЕСІЙ.**

*Денькович Наталія Андріївна,
доктор філософії, викладач,
Львівський професійний коледж
прикладного мистецтва та
дизайну.*

В умовах воєнного стану важливим постає завдання зміцнення українського культурного простору, підтримка патріотичного духу та формування нового покоління свідомої української нації. І в процесі виконання усіх цих завдань постає проблема реалізації новітніх педагогічних концепцій навчання та виховання у здобувачів освіти національної свідомості. В процесі створення сучасного предметного середовища, пріоритетним є формування в ньому особистості, котра здатна цінувати високохудожні твори мистецтва, а в майбутньому і надихатись ними для втілення своїх творчих ідей. Саме в цьому аспекті педагогічному колективу закладу освіти допомагає вивчення історії українського мистецтва як прояву творчості, яке завжди мало самобутні риси естетики і краси.

У рамках вивчення предмета «Історія мистецтва» перед викладачем постає завдання не лише сформулювати в здобувачів освіти любов до українського образотворчого та народного мистецтва, але і пояснити усі культурні процеси у формуванні національної свідомості та семантики образотворчого мислення українців. В українському етносі закладені

Родзинки творчості – обмінюємося досвідом

відчуття естетичної краси, гармонії з природою, яка є головним натхненником у творчості. Також невід'ємною частиною у формуванні такої національної свідомості є художня унікальність української народної культури, яка в наш час посідає чільне місце у формуванні національного відродження та естетичного виховання молоді.

Декоративно-ужиткове мистецтво, як складова української національної культури, набуло широкого визнання не тільки в Україні, а й у світі. В його предковічних образах-символах міститься чарівність української природи, складні перипетії нашої історії, особливості побуту, доброта і щедрість душі українців. Декоративно-ужиткове мистецтво України робить нас окремими від світового мистецтва. [1, с. 79].

У виховному процесі навчального закладу виконання практичних робіт з предмета Історії мистецтва і, зокрема, народної творчості, несе у собі не лише практичні навички та наочне вивчення того чи іншого виду мистецтва, але і формування патріотичного духу.

Вивчення мистецтва різних регіонів України дає підґрунтя для підготовки високоосвічених фахівців зі спеціальностей «Живописець», «Вітражник», «Флорист». Мистецькі зразки специфічного національного творення закріплюються на мапі людства, стають надбаннями всесвітньої культури тільки в тому разі, коли вони оцінюються як національний внесок у міжнародний фонд, коли національні досягнення репрезентують непересічні духовні цінності світового значення [2, с. 13].

Важливе місце у вирішенні актуальних завдань освітньої діяльності сучасного педагога посідає один із перспективних міждисциплінарних напрямів сучасної музеології та педагогіки – музейна педагогіка. Як зазначає науковиця Маньковська Р. [3, с. 183-185], що саме таке міждисциплінарне поєднання вирішує проблеми залучення молоді до інтелектуальних практик та дослідницької діяльності, а також до

Родзинки творчості – обмінюємося досвідом

виконання практичних завдань з зарисовок народної спадщини. На допомогу музейним і педагогічним працівникам придуть і засоби музейної експозиції з використанням інформаційних технологій, і лекції музейних працівників про той чи інший вид діяльності, і проведення майстер-класів для здобувачів освіти в приміщенні музеїв. Музейна педагогіка поряд із традиційними формами роботи розвиває нові напрями діяльності, накопичує значний досвід з музейної психології, арт-терапії, роботи з молоддю та людьми похилого віку з особливими потребами.

Саме музейний простір дає можливість учням художніх спеціальностей вповні побачити все різноманіття ремесел українців, їх творчості в європейському контексті, доторкнутись в інтерактивній формі до народних інструментів, детальніше оглянути народний стрій, кераміку, ковальство, ткацтво та інші види декоративно-прикладного мистецтва. На території Музею народної архітектури та побуту у Львові імені Климентія Шептицького є велика кількість української традиційного дерев'яної архітектури: і хати, і господарські приміщення, і церкви, і дзвіниці, і школи. Усі ці об'єкти мають облаштований інтер'єр, що дає змогу краще зрозуміти побут українців, який був розповсюджений в сільській місцевості ще на поч. ХХ ст.. Музейна педагогіка формує перспективний та ефективний освітньо-музейний модуль інтелектуальних перетворень особистості, які дають позитивні зміни при впровадженні її в освітній процес, а результатом цього процесу постає виконання зарисовок того чи іншого виду декоративно-прикладного мистецтва: чи писанкарства, чи вишивки, чи ткацтва, чи кераміки, чи ін.

У філіях Львівської картинної галереї представлено і колекції європейського мистецтва, і український живопис епохи модерну, і народну ікону. Національний музей у Львові ім. Андрея Шептицького представляє

як сучасну так і давню українську ікону, живопис українських художників XIX-XX ст., персональні виставки народних майстрів.

Львів – місто з багатою історією і з пам'ятками архітектури різних епох і стилів. Центральна частина міста з її історичними об'єктами внесена до списку Світової спадщини ЮНЕСКО і вже лише цей факт дає можливість викладачеві зацікавити здобувачів освіти та організувати їм мандрівку містом з професійною екскурсією, долучивши до неї професійного екскурсовода або ж провести екскурсію самостійно. Така позаурочна педагогічна діяльність, або ж інноваційна форма уроку з предмета Історія мистецтва, допоможе викладачеві розширити знання майбутніх творців мистецтва і в архітектурі, і в скульптурі, і в реставрації, і в містобудуванні.

Становлення особистості з її національною свідомістю є основоположним викликом сучасного українського педагога, адже людина народжується і живе в конкретному національному середовищі, і саме це середовище є невичерпним джерелом для її творчості і культурно-естетичного розвитку. Історична дистанція в часі дає можливість виявити, досягнути, реконструювати та інтерпретувати мистецькі цінності минулого. Декоративно-прикладне мистецтво України – це відтворення глибинної історії нації, її неповторного міфологічно-символічного сприйняття дійсності [1, с. 81]. Завданням педагога є допомогти здобувачу освіти, а отже і майбутньому представнику української культури, досягнути спадок своїх предків. І, можливо, саме цей мистецький здобуток минулих поколінь вплине на розвиток творчості та вектор художньої діяльності майбутнього митця.

Список використаних джерел.

1. Масловська, М. Декоративно-прикладне мистецтво у полікультурному просторі України. *Українська полоністика. Серія: Історико-філософські дослідження*. 2007. Вип. 3-4. С. 77-82.

Родзинки творчості – обмінюємося досвідом

2. Рудницька Л. Українське мистецтво в полікультурному просторі. 2000. 208 с.
3. Маньковська Р. Музеї України в суспільно-історичних викликах ХХ - початку ХХІ століть. 2016. 408 с.

**ПРОБЛЕМА НАВЧАННЯ, ВИХОВАННЯ ТА АДАПТАЦІЇ
ДІТЕЙ-СИРИТ В ЧАСІ ВІЙНИ.**

*Кугай Ірина Богданівна,
практичний психолог, ДПТНЗ
«Червоненське ВПУ».*

«Сирітство щезне там, де щезне закам'яніле серце».

В умовах розвитку сучасного суспільства, в умовах військового стану, коли тисячі біженців мігрують Україною та виїжджають за межі держави, проблема навчання, виховання, адаптації та забезпечення побутових потреб дітей-сирит, які навчаються в закладах П(ПТ)О, стала надзвичайно актуальною та гострою. Окрім дітей, які мають батьків, біженцями стали діти з прийомних сімей, діти з будинків сімейного типу, діти-сироти, які проживали в дитячих будинках та інтернатах. Батьки люблять своїх дітей тривожною і поблажливою любов'ю, уважною та спокійною, чистою і ніжною, щирою і вічною, а як відчувають себе діти-сироти? Діти-сироти отримали статус ВПО (внутрішньо-переміщених осіб) і їхнє життя стало ще важчим.

Здавна у нашій країні побутує вислів: «Діти – наше майбутнє». Мабуть, нікого не потрібно переконувати в тому, що майбутнє нашої країни залежить від того, якими підростають сьогодні її найменші громадяни. Поняття втрати батьків дитиною у наш час має три значення: перше: смерть батьків; друге, відсутність піклування над дітьми з боку батьків, що зумовлено різними причинами; третє: війна.

Родзинки творчості – обмінюємося досвідом

Якщо заглянути в історію - тема сирітства сягає сивої давнини, ми знаємо багато про сирітську долю Тараса Шевченка, читаючи Андрія Чайковського чи Марко Вовчок, плачемо над долями головних героїв і розуміємо, що після воєн і катастроф залишалось багато дітей-сиріт, над якими опіку мала взяти на себе держава. Але таке явище, як сирітство, сьогодні набуло нового значення.

У зв'язку із військовими діями спостерігається лише збільшення кількості дітей-сиріт, дітей позбавлених батьківського піклування та безпритульних (бездоглядних) дітей, і це явище сирітства набуло широких, катастрофічних розмірів.

Послуговуючись працями відомих педагогів, наш педагогічний колектив у своїй діяльності створює усі умови для повноцінного навчання, якісного виховання, щонайшвидшої адаптації учнів з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. За основу беремо напрацьований досвід Антона Семеновича Макаренка, який свою систему виховання і навчання побудував на колективному дитячо-підлітковому вихованні дітей-сиріт, дітей із важким минулим, дітей із колоній для неповнолітніх. Великий педагог показав себе активним будівничим педагогіки, у його творах і діяльності широко використано надбання народної педагогічної мудрості.

А.С. Макаренко вніс вагомий доробок у теорію й методику виховання та перевиховання дітей-сиріт і безпритульних дітей. Методи психоморальної адаптації в дитячому колективі, які він розробив і випробував на практиці, не втратили своєї актуальності і в наш час. Однією з причин появи «важких» дітей Антон Семенович Макаренко вважав ненормально сформовані стосунки між дітьми й дорослими в сім'ї та школі.

Родзинки творчості – обмінюємося досвідом

Метою виховання видатний педагог вважав не окремі завдання, не загальний ідеал, а всю програму розвитку людської особистості, програму людського характеру. Найголовнішою якістю особистості А. С. Макаренка вважав почуття відповідальності. Основний принцип педагогічної системи А. С. Макаренка - принцип виховання в колективі та через колектив. Педагог зазначав, що спілкування учнів і педагогів повинно спиратися на дружні взаємини, на повагу вчителя до особистості учня, віру в його можливості. Він зазначав, що правильне виховання можливе за наявності колективу вчителів як колективу однодумців. Антон Семенович вважав, що відмінними ознаками стилю здорових товариських взаємин у дитячому колективі є оптимізм. Постійна бадьорість, ніяких похмурих обличь, постійна готовність до дії, веселий настрій, але не істеричність, роздратованість, готовність до корисних дій, але не до вереску й біганини, бо тільки корисні дії є запорукою здоров'я, профілактикою психічних розладів.

Справжнім наочним прикладом розв'язання питання освіти дітей-сиріт була діяльність українського галицького педагога, заслуженого директора Львівської академічної гімназії Едварда Харкевича, який дбав про допомогу бідній молоді. Коли Едвард Харкевич був директором гімназії, діти-сироти навчались безкоштовно з умовою, що у наступному семестрі навчання не погіршиться. Також у гімназії для дітей, хто мав «лист убожества», плата за навчання скасовувалась. Цікавим є аналіз соціального стану батьків учнів, що навчались в українській академічній гімназії у Львові. Станом на 1903 р. 324 гімназистів походили з сімей селян та «маломіщан», 9 із сімей приватних слуг, 9 із сімей заробітчан.

У закладі П(ПТ)О «Червоненське ВПУ» організована система повноцінного навчання, виховання та адаптації дітей-сиріт.

Родзинки творчості – обмінюємося досвідом

Першим етапом, коли дитина-сирота чи дитина позбавлена батьківського піклування зарахована на навчання є поселення у гуртожиток і процес адаптації в колективі, у якому проживає дитина. На допомогу приходять соціальний педагог, практичний психолог, вихователь і медична сестра, завданням яких є: бесіди про спільне проживання у гуртожитку, знайомство з побутом (забезпечення засобами гігієни), організація правильного здорового харчування (фінансує держава), заключення декларації із сімейним лікарем, медичний огляд, та отримання висновку про розумовий та фізичний стан дитини, страхування дітей-сиріт від нещасного випадку. Велику роль у адаптації дитини-сироти у нове соціальне середовище відіграє практичний психолог і майстер в/н, який проводить багато робочого часу у гуртожитку. Його завдання - сформувати колектив поселених у спільній кімнаті дітей у одне ціле. За короткий проміжок часу вони мають стати друзями, якщо ж інакше, тоді стоїть питання переселення або відселення дитини-сироти в іншу кімнату, і процес адаптації починається заново.

Другий етап: підготовка до навчання та оволодіння професією, освітній процес та надання дітям-сиротам безпечного, якісного освітнього середовища. (забезпечення навчальною літературою та канцелярським приладдям, наочними посібниками). Цей етап включає: знайомство з класним керівником, викладачами, розкладом, простором (спортивний зал, бібліотека, тощо).

Третій етап: залучення дітей-сиріт до виконання доручень кураторів групи та вихователя гуртожитку, позаурочної гурткової, спортивно-масової роботи, участі у громадському житті групи, училища та активної патріотичної позиції.

Для забезпечення постійного нагляду з боку педагогів за дітьми-сиротами, які проживають у гуртожитку, працює Клуб вихідного дня

Родзинки творчості – обмінюємося досвідом

відповідно до затвердженого Плану виховної роботи на 2024-2025 н.р. Родзинкою виховання дітей-сиріт у нашому закладі є виховання через колектив, тобто за участі учнівського самоврядування та одногрупників чи однокурсників. Наприклад: готуючись до рекламної акції на День Святого Валентина, президент самоврядування Тетяна Лісньовська (навчається за спеціальністю «пекар, кондитер») запропонувала випекти пряники у вигляді серця та дарувати перехожим у м. Золочеві разом із рекламною візиткою про вступ в училище. До цієї роботи вона залучила своїх одногрупників - двох дівчат, з числа дітей-сиріт, які проживають у гуртожитку і мають багато вільного часу, а у позаурочний час вони займалися такою корисною справою. Родзинка у тому, що виготовляючи візитки, випікаючи Валентинки, вони відчули себе потрібними, відчули, що вони не байдужі своїм одногрупникам, а їх участь потрібна і праця поцінована. Передбачалось, що сам процес вручення солодоців і візиток дасть їм задоволення від праці, створить позитивний настрій від отриманих посмішок перехожих.

У своїй роботі дирекція закладу співпрацює із Службами у справах дітей, батьками-вихователями, опікунами, якщо такі є, на предмет: вивчення обставин, за яких діти отримали статус дитини-сироти або дитини позбавленої батьківського піклування; вивчення сімей, в яких проживали або проживають діти-сироти. Практичний психолог вивчає дітей, а саме: типи темпераменту, манери спілкування, коло друзів, ставлення до старших, звички. Складає психолого-педагогічну характеристику кожної дитини (у цьому році 16 учнів з категорії діти-сироти та діти позбавлені батьківського спілкування), яка навчається у закладі. Це дає змогу допомогти кураторам групи впоратись із щоденними викликами.

Родзинки творчості – обмінюємося досвідом

Сьогодні багате на виклики, адже в мережі Internet існує безліч загроз для молодшої людини, а особливо дитини, яка позбавлена уваги рідних людей. Якщо вчитуватись у педагогічну спадщину Януша Корчака ми зрозуміємо, що виховання – це процес взаємодії педагога та вихованця, що здійснюється в умовах спільного з дитиною проживання життя, діалозі, на основі принципу рівноправності. Ця взаємодія передбачає взаєморозуміння, взаємоповагу, взаємовплив. Необхідною умовою результативності виховання є створення сприятливих для цього умов, що забезпечують безпосередній толерантний емоційний контакт дитини і дорослого. Саме так ми працюємо, і саме такі умови ми створюємо для своїх вихованців. Наше завдання - замінити дитині родину і зробити все, що від нас залежить аби убезпечити дитину-сироту від падіння, від помилки, аби створити усі умови для повноцінного, якісного життя без образ, без сліз, без втрат.

Список використаних джерел.

1. Пеша І. В. Соціальний захист дітей-сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування. К., 2000.
2. Психолого-педагогічні аспекти роботи з «дітьми вулиці» / за ред. О. В. Безпалько. К., 2000.
3. Соціальне сирітство в Україні: експертна оцінка та аналіз існуючої в Україні системи утримання та виховання / авт. кол. Л. С. Волинець, Н. М. Комарова, І. Б. Іванова та інші. К., 1998.
4. Макаренко А.С. Wikipedia, 2025.
5. Корчак Януш, Wikipedia, 2025.
6. Харкевич Едвард, Wikipedia, 2025.

ПСИХОЛОГІЧНА СТІЙКІСТЬ ПІД ЧАС ВІЙНИ. ТВОРЧІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ФОРМУЛИ СТІЙКОСТІ

*Данкевич Олена Михайлівна,
практичний психолог Львівського
державного палацу естетичного
виховання учнівської молоді.*

Напередодні третьої річниці повномасштабної війни, яку наша країна веде проти загарбників зі сходу, все частіше порушується питання втоми, виснаження людських ресурсів та, відповідно, психологічної стійкості. Чим вона визначається? Які її складові, властивості, джерела? Чи існує своєрідна «формула» стійкості?

Психологічна резилентність (або резильєнтність, від англ. *resilience* — гнучкість, пружність) — це вроджена динамічна властивість особистості, що визначає здатність долати стреси та складні періоди конструктивним шляхом. Це поняття прийшло в психологію з фізики, де воно означає здатність матеріалів відновлювати форму після зовнішнього впливу. Ця аналогія є дуже показовою: після тривалого тиску потрібно не просто «вижити», а відновитися та зберегти себе [3; 4].

У психології резилентність означає здатність зберігати стабільний рівень фізичного та ментального функціонування навіть у несприятливих умовах, адаптуватися до труднощів та проходити крізь випробування, не втрачаючи особистісної цілісності.

Дослідження цього явища розпочалися у 1970-х роках, коли вчені звернули увагу на дітей, чиї матері мали шизофренію. Незважаючи на важкі умови, частина дітей демонструвала високий рівень адаптації. Американська психологиня Еммі Вернер у 1971 році провела дослідження серед гавайських дітей, які росли в умовах низького соціально-

Родзинки творчості – обмінюємося досвідом

економічного статусу, психічних розладів у батьків, насильства, міської убогості тощо.

Результати показали, що дві третини цих дітей у підлітковому віці демонстрували деструктивну поведінку: раннє дітонародження, проблеми із законом, залежності. Однак 30 % з них, попри несприятливе середовище, вирости впевненими та успішними дорослими. Вони мали стабільну роботу, родини та гарні соціальні зв'язки.

Що ж їх відрізняло? Основним фактором стала внутрішня установка на контроль власного життя. Вони не сприймали себе як жертв обставин, а вірили, що самі є творцями своєї долі. Ця концепція отримала назву «внутрішній локус контролю».

Метафора «діти-диригенти» прекрасно відображає цю ідею. Як психолог-арт-практик, я бачу в цьому потужний образ.

Американська психологічна асоціація у 2014 році виокремила 10 способів розвинути психологічну стійкість:

- Підтримка міцних відносин із близькими людьми;
- Уміння не сприймати кризові ситуації як катастрофічні;
- Прийняття обставин, які неможливо змінити;
- Постановка реалістичних цілей та активні дії для їх досягнення;
- Готовність ухвалювати рішення у складних ситуаціях;
- Пошук сенсу та самопізнання після пережитих втрат;
- Розвиток впевненості у собі;
- Здатність бачити труднощі у ширшому контексті життя;
- Віра у краще майбутнє та позитивне мислення;
- Використання творчості як інструменту для збереження стійкості.

Творчість допомагає нам виразити внутрішній світ, інтегрувати переживання, трансформувати біль у щось конструктивне. Саме тому вона є невід'ємною складовою формули стійкості.

Одним із ключових популяризаторів теми психологічної стійкості в Україні є Олег Романчук — психотерапевт, дитячий психіатр, керівник центру «Коло сім'ї», директор Інституту психічного здоров'я УКУ та Українського інституту когнітивно-поведінкової терапії [3; 4].

Його думка про те, що стійкість — це вибір, заслуговує на особливу увагу.

«Перше, що варто усвідомити: у будь-якій ситуації ми маємо вибір. Якщо впали — можемо залишатися в ролі жертви або ж вирішити піднятися. Коли щось втрачаємо, то або впадаємо у відчай, або знаходимо в собі сили рухатися далі. Резилієнтність формується саме тоді, коли ми обираємо відповідати на виклики з гідністю та внутрішньою стійкістю. Важливо пам'ятати, що незалежно від обставин у нас є вибір — зберігати силу, відповідати на темряву світлом, на ненависть любов'ю, а на страх – мужністю», — наголошує Олег Романчук.

Другим ключовим аспектом стійкості є наші цінності. Вони визначають сенс життя і слугують своєрідним компасом у будь-яких обставинах. Те, у що ми віримо, не підвладне зовнішнім силам, саме тому цінності роблять нас незламними. Недарма козаки казали: *«Якщо чуєш правду в собі — ти незборимий»*. Проте мало просто мати цінності — важливо втілювати їх у життя. Олег Романчук порівнює це з дзвоником на столі: *«Одне діло — просто мати його, інше — подзвонити і почути звук. Цінності повинні звучати в наших діях і вчинках»*.

Говорячи про стійкість, не можна оминати роль творчості та арт-терапії. Однією з найактивніших дослідниць у цій сфері є Олена Тараріна — психолог, арт-практик, яка розробила безліч методик зцілення мистецтвом [1; 2].

До напрямків арт-терапії належать:

- терапія образотворчим мистецтвом,

Родзинки творчості – обмінюємося досвідом

- музикотерапія,
- драма терапія,
- танцювально-рухова терапія,
- пісочна терапія,
- бібліо-терапія.

Серед сучасних методів також виокремлюють:

- казко-терапію,
- ландшафтну арт-терапію,
- метафоричні асоціативні карти,
- маско-терапію,
- стоун-терапію,
- фільмо-терапію,
- фото-терапію,
- фуд-арт тощо.

Психологи й терапевти можуть обирати з-поміж численних методів мистецького зцілення той, що найбільше їм відгукується.

Таким чином, резилієнтність включає в себе кілька важливих складових: внутрішній контроль, здатність обирати власну реакцію, життєві цінності, позитивний настрій, джерела радості, надію, здорові стосунки, ефективні стратегії поведінки та, звісно, творчість.

Складно сказати, що первинне: чи стійкість породжує творчість, чи навпаки — творчість сприяє розвитку стійкості. Однак їхній взаємозв'язок є беззаперечним. У формулі стійкості дія відіграє ключову роль. Коли ми стикаємося з труднощами, нерідко виникає стан заціпеніння. Проте важливо зібратися і зробити хоча б один крок уперед. Стійкість — це про те, що, скільки б не було викликів, ми все одно продовжуємо рухатися [4].

Ще один важливий аспект — відчуття приналежності до чогось більшого. Ми сильні, коли усвідомлюємо свою частку у Великій Історії.

Відчуття підтримки з боку предків, нашої культури та національних героїв додає нам сили. Як зазначає Олег Романчук, їхня стійкість і життєвий шлях можуть стати для нас джерелом натхнення та сили.

Нині триває війна, і нам необхідно зміцнювати нашу стійкість, загартовувати її. Спільна життєстійкість – це не лише здатність разом боротися та працювати, а й уміння гнучко адаптуватися до зовнішніх та внутрішніх змін, зберігати силу духу й розвиватися навіть у найскладніших обставинах. Вона є ключем до особистого та колективного успіху в майбутньому.

У цьому контексті діяльність психологічних служб є надзвичайно важливою. Інформування, розширення розуміння теми стійкості, щоденна праця спеціалістів, впровадження арт-терапевтичних методик сприяють формуванню навичок, що допомагають адаптуватися до стресових ситуацій і знаходити в собі сили жити далі.

На завершення своїх роздумів про резилієнтність хочу навести слова Олега Романчука, чия праця, відданість і глибоке розуміння цієї теми надихають на подальші дослідження та поширення ідей стійкості: *«Я переконаний, що ми загоїмо рани цієї війни. Ми не будемо скаліченим поколінням, яке роками оговтуватиметься від травм. У нас є і ресурси, і підтримка для зцілення. І ми не просто відбудуємо нашу країну — ми її відродимо. Станемо сильнішими, мудрішими, людянішими. Це і є посттравматичний ріст, про який пророче писав Шевченко: «І будуть люди на землі...».*

Список використаних джерел

1. Татарінова О. Інноваційні напрями і методи арт-терапії. URL: <https://vtkosnova.com/innovatsii/>
2. Татарінова О. Навчання арт-терапії, мотивація та коучинг. URL: <https://tararina.com/>

Родзинки творчості – обмінюємося досвідом

3. Енциклопедичний словник з арт-терапії / О.Л. Вознесенська, О.О. Деркач, О.М. Скнар, Ю.Д. Гундертайло та ін.; [за заг. ред. О.Л. Вознесенської, О.М. Скнар]. К. : Золоті ворота, 2017. 312 с.

4. Щоб розуміти стійкість - нам важливо її розуміти. URL:
<https://resilience.k-s.org.ua/formula-stijkosti/>

**ВИКОРИСТАННЯ ФОНОВИХ ЗНАНЬ
НА УРОКАХ ВИВЧЕННЯ ДРАМАТИЧНОГО ТВОРУ
ДРАМИ-ФЕЄРІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ «ЛІСОВА ПІСНЯ»**

*Пудло Діана Степанівна,
викладач української мови та
літератури, Боринський
професійний ліцей народних
промислів і ремесел*

Літературна освіта сприяє формуванню особистості учня-читача, його духовно-ціннісних орієнтацій, культурно-пізнавальних інтересів, художнього смаку, тобто естетично виховує такого шанувальника красного письменства, який зможе сприймати художні твори, написані у різні історичні періоди, у лоні різних національно-культурних традицій, у межах різних естетичних парадигм, розуміючи діалектичну багатогранність конкретно-історичних і абсолютність загальнолюдських соціокультурних цінностей.

Загальновідомо, що у процесі навчання літератури слід додержуватися певних дидактичних та методичних принципів. Нагадаю, що принципами називають основні правила, керівні ідеї та вимоги до організації навчання. До них ми, насамперед, відносимо принцип краєзнавчого та етнокультурологічного підходів у вивченні літератури. Проте успішна реалізація цього принципу під час вивчення художнього твору неможлива без засвоєння певного обсягу додаткових знань історичного, культурологічного та літературознавчого характеру.

Родзинки творчості – обмінюємося досвідом

Без належного рівня певних знань, без засвоєння фактів історії культури і розвитку суспільства в цілому, мистецтво, зокрема література, може сприйматися здобувачами освіти викривлено.

Подібні труднощі зустрічаються доволі часто під час вивчення творів українських письменників, тому перед учителем інколи постають складні проблеми. Незнання античної міфології, біблійних легенд викликає труднощі, наприклад, при вивченні творів Лесі Українки та ін.

У наведеному прикладі йдеться про певні знання, без яких неможливо адекватно авторському задуму сприйняти художній твір. Які ж це знання? У методичній науці використовується термін, що дістав назву «фонові знання».

Отже, фонові знання (як методичний термін) - це наукові систематичні знання, що мають інформаційно-культурологічний характер, не завжди прямо зв'язані з художнім текстом, проте без них його розуміння неможливе; це знання, які з тих чи інших причин не можна почерпнути з певного художнього тексту, але які в прихованому для читача (а іноді й для письменника) вигляді в ньому містяться. Глибина сприйняття фонових знань визначається віковими особливостями учнів, рівнем їх розумового і літературного розвитку.

Фонові знання - це ті знання, які повинні бути відомі і читачеві й автору, щоб між ними відбувся діалог (а читання художнього твору - це, як відомо, своєрідний діалог між читачем і автором).

Отже, фонові знання служать для певного підкреслення або для виразнішого виділення основного - художнього тексту. Називаємо ми їх фоновими тому, що на їх тлі розглядається художній твір.

З методичної точки зору слід розмежовувати такі поняття, як фонові знання і коментар.

Коментар з філологічної точки зору - це жанр дослідження, з методичної - це прийом. Основна відмінність цих двох понять полягає в тому, що фонові знання - це певний обсяг інформації, а коментар - це засіб передачі, спосіб використання цих знань. Незважаючи на відмінності, ці два терміни тісно взаємозв'язані.

Методику використання фонових знань на уроках з вивчення драматичного твору розглянемо детальніше на прикладі драми-феєрії Лесі Українки "Лісова пісня". На вступному уроці, доцільно використати історико-культурологічні, біографічні і літературознавчі фонові знання, розповівши здобувачам освіти про епоху, коли створювалась п'єса, про літературний процес цього історичного періоду, навести деякі відомості про життя і творчість письменниці, а також дати поняття про деякі теоретико-літературні терміни. Необхідно повідомити, що «Лісову пісню» написано за два роки до смерті авторки у 1911 році у грузинському місті Кутаїсі. Це був час, коли особливо загострилися соціальні стосунки, коли пожвавився суспільний рух. Далі потрібно охарактеризувати основні напрями розвитку українського суспільства у цей непростий історичний період.

У соціальному та економічному житті це був час суцільного розорення селян, які повсюди залишалися без власної землі. Тому у центрі суспільного, державного та політичного життя країни саме і перебувало гостре селянське питання, пов'язане із нечуваним бідкуванням народних мас, що страждали і від феодальних пережитків і від нових буржуазних порядків.

Суттєві зміни відбувалися і у духовному житті: в освіті, науці, мистецтві, зокрема і в літературі. Дослідження економіки, національного побуту, національного характеру насамперед були спрямовані на виявлення "історичних коренів" самобутності країни, на доведення

Родзинки творчості – обмінюємося досвідом

неприйнятності для неї чужих форм розвитку. Між різними науковими, мистецькими напрямками цього періоду велася гостра боротьба. Зокрема, основними літературними напрямками були два.

Перший представляли демократичні письменники, чий інтерес був спрямований на соціально-економічні і політичні питання, на реально-історичні побутові умови. Людина ж цікавила їх опосередковано. Цей напрям був відомий як різночинно-демократичний.

Другий напрям представлений письменниками, різними за своїм соціальним станом та уподобаннями, у центр уваги ставив складні процеси, що відбувалися в свідомості людини під впливом тих самих умов буття, які найбільше хвилювали різночинців-демократів. Серед різночинно-демократичної інтелігенції була ще одна група, яку можна назвати просвітителями 80-х років XIX ст. Їхні погляди вирізнялись історичною тверезістю, вони не втратили віри в народ, хоча і не мали щодо нього ілюзій, вірили у світле майбутнє країни, виступали палкими захисниками буржуазно-демократичних свобод і просвітителства народу, вбачаючи у цьому запоруку пробудження народної свідомості.

Таким чином охарактеризувавши епоху, необхідно далі дати здобувачам освіти відомості про історію написання твору, яка, як відомо, пов'язана із життєвою долею письменниці. Тому доцільно використати біографічні фонові знання. Викладач розповість здобувачам освіти про тяжку хворобу Лесі Українки, про те, що вона мужньо сприймала те, що їй лишилося жити недовго. У ці роки в її творчості переважала драматургія. Усвідомлюючи необхідність подальшого розвитку національного театрального мистецтва, Леся за доволі стислий час написала понад 20 різних драматичних творів, серед яких драматична поема, фантастична драма, драма-казка, драматичний етюд, драматичний діалог, ліродраматична сцена тощо.

3 липня 1911 року в Грузії Леся Українка почала писати чи не найяскравіший свій драматичний твір «Лісову пісню», чорновий варіант якої лежав вже на столі через декілька днів. Про це вона писала у листі до сестри Ольги: «Писала я її дуже недовго, 10-12 днів, і не писати ніяк не могла, бо такий уже був непереможний настрій...». Чому ж так швидко створювалася драма, чому був такий «непереможений настрій»? На чужині завжди до людини приходять спомини про далеку любу батьківщину, а передчуття скорої смерті загострює дитячі враження.

У далекій Грузії згадувала вона безперечно миле серцю Полісся, мальовничі села на Звягельщині: Жаборичі, Чекну, Колодяжне, Сколин, Нечимне. Зринали в пам'яті пісні, казки, легенди, повір'я, і те, як вона малою бігала до лісу шукати лісових русалок, і як зачаровано слухала у Нечимному фантастичні оповідки дядька Лева, ім'ям якого назве одного із своїх героїв.

На уроках, які присвячені аналізу «Лісової пісні», доцільно представити такі фонові знання, які допоможуть краще зрозуміти образи персонажів, їхні характери, почуття. Це, насамперед, відомості, зв'язані з іменами та мовою дійових осіб. Так, наприклад, корисно буде ознайомити здобувачів освіти із значенням імен героїв драми, опираючись на знання слов'янської міфології:

- Мавка – казкова лісова русалка, в яку вона перетворилася із померлої нехрещеної дівчинки;
- Лукаш – у перекладі з латини «народжений при сході сонця»;
- Лев – у перекладі з грецької «цар лісу», який оберігає та боронить своє лісове царство;
- Лісовик та Водяник – міфологічні істоти – маленькі володарі своїх царств: лісового та водяного;

- Перелесник – дух нечистої сили, що спокушає; його уявляли як літаючого вогняного змія;

- Куць та Той, що греблі рве – нечиста сила (чорт, біс, дідько).

Символічне значення має також назва твору. Потрібно попрацювати із її значенням, подавши здобувачам освіти такі додаткові відомості: Леся Українка в назві використовує слово «пісня» не випадково, адже саме вона посідає одне із чільних місць в українському фольклорі, з нею зв'язане все життя народу, вона супроводжує людей і в радості, і в горі, і в роботі, і на відпочинку. Поетеса усвідомлює роль пісні для людей, тому обирає її для назви свого твору. Означення «лісова» теж не випадкове, адже воно вказує на місце дії, на місце життя міфічних істот драми. На заключних уроках необхідно обов'язково виділити час для обговорення проблеми жанру «Лісової пісні». Спочатку слід пояснити здобувачам освіти такі теоретико-літературні поняття, як «жанр», «драма», «драматична поема», «феєрія» та «драма-феєрія».

Нагадаю: «Драма як жанр – п'єса соціального чи побутового змісту з гострим конфліктом, який розвивається у постійній напрузі. Герої переважно звичайні рядові люди. Автор прагне розкрити їхню психологію, дослідити еволюцію характерів»; «Драматична поема – невелика за розміром віршована п'єса, в якій зливаються драматичне й ліричне розкриття теми у лаконічному викладі; в центрі ідейний конфлікт в момент його найбільшого загострення»;

«Феєрія – театральна, циркова чи естрадна вистава, побудована на фантастично-казковому сюжеті»;

«Драма-феєрія – п'єса з казково-фантастичним сюжетом та персонажами і з гострим конфліктом».

Ознайомившись із цими визначеннями, можна поставити запитання: чи можемо ми стверджувати, що «Лісова пісня» – саме драма-феєрія?

Таким чином, фонові знання - це такі знання, без яких неможливо адекватно авторському задуму сприйняти художній текст. Це знання, які здобувачі освіти здебільшого здобувають у процесі цілеспрямованого навчання. Вони характеризуються систематичністю, глибиною проникнення в сутність того, що вивчається. Фонові знання визначаються читацьким призначенням і відповідають основним принципам вивчення літератури у закладі освіти. Фонові знання відрізняються від поняття “коментар”, оскільки фонові знання - це певний обсяг інформації, а коментар - спосіб її передачі.

Список використаних джерел.

1. Авраменко О., Пахаренко В. Українська література (рівень стандарту): підруч. для 10 кл. закл. загальн. серед. Освіти. К. : Грамота, 2018. 256 с.
2. Білка О. Специфіка використання фонових знань на уроках зарубіжної літератури на прикладі вивчення історичного роману Вальтера Скота «Айвенго». URL: <https://vseosvita.ua/library/specifika-vikoristanna-fonovih-znan-na-urokah-zarubiznoi-literaturi-na-prikladi-vivcenna-istoricnogo-romanu-valtera-skota-ajvengo-320824.html>

РОЛЬ ВИКЛАДАЧА У ФОРМУВАННЯ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ ЗАСОБАМИ НАРОДНОЇ ХУДОЖНЬОЇ ТВОРЧОСТІ

Дубницька Олександра

Миронівна,

*викладач кафедри технологічної
освіти, УДУ імені Михайла*

Драгоманова

Народна художня творчість є могутнім джерелом збагачення національної культури у різних формах її виявлення: студіях об'єднаних творчих людей і майстрів декоративно-ужиткового мистецтва та народних умільців, народних домів і громадських організацій, релігійних громад і навчальних закладів різних рівнів у поглибленні просвітницько-виховної роботи. Ці організації покликані виховувати у підростаючого покоління любов до відродження народної художньої спадщини.

У системі культури, народна художня творчість, акумулюючи емоційно-естетичній досвід поколінь, передає ціннісне ставлення до світу крізь призму етнонаціональної специфіки. Вона є ефективним засобом формування естетичної культури, а також патріотичних почуттів, громадської позиції особистості [1, с. 21]. Народний досвід національного виховання полягає в тому, що учні оволодіваючи народними ремеслами, засвоюють духовність, ідейність, моральність, естетику рідного краю.

Важливою ланкою у професійно-практичній підготовці майбутніх фахівців художнього профілю є освітня робота, яка значною мірою залежить від учителя, творча педагогічна діяльність якого стає міцним засобом формування і всебічного розвитку особистості кожного учня.

Зміст професійної підготовки майбутніх фахівців художнього профілю засобами народної творчості проводиться з урахуванням специфіки конкретного виду народного мистецтва, традицій українського народу, регіональних особливостей оздоблення виробів декоративно-ужиткового мистецтва (добір символів, кольорове співвідношення в орнаменті тощо).

Декоративно-прикладне мистецтво є однією з важливих галузей художньої культури українського народу. Для визначення суті декоративно-прикладного мистецтва найчастіше вживається назва – народне мистецтво.

Народне мистецтво яскраво характеризує національні особливості нації, локальні відміни етнографічних груп; це «минуле в сучасному». З минулим народні художні твори єднає традиція та колективний спосіб її регулювання. Лише завдяки незліченним повторенням схем, мотивів, образів, форм утверджується художня традиція і передається з покоління у покоління, удосконалюючись і набуваючи чарівної довершеності. Під впливом кліматичних, природних умов, особливостей побуту українців, властивостей місцевої сировини та історичних чинників у кожному етнографічному регіоні України виробляли локальні предмети художньої образності, орнаментики, формотворення [7].

Викладання у професійному освітньому закладі, на думку І. Зязюна – є мистецтвом і наукою. Під мистецтвом він розуміє неповторність кожного заняття, його «хід, емоційне забарвлення, використовувані засоби», а під наукою – «об'єктивні закони, що фіксують суттєві зв'язки і відношення, притаманні процесу освіти, який базується на взаємодії викладання і навчання» [2, с. 355–356]. З огляду на специфіку підготовки майбутніх фахівців художнього профілю це закони та закономірності взаємодії мистецтва й художньої творчості, закони і закономірності навчання та

творчості. При цьому теоретичне вирішення завдань творчості в навчальному процесі має розглядатися з урахуванням діалектичного взаємозв'язку естетичної настанови в суспільстві і практики мистецтва.

Варто зазначити, що ефективність формування творчої особистості учня безпосередньо залежить від володіння викладачем базовими прийомами педагогічної техніки, зокрема техніки мовлення, його творчої діяльності та рівня професійної майстерності. Ми погоджуємося з думкою про те, що навчити творчості може тільки творча особистість, яка наділена яскраво вираженими креативними рисами, розвинутою творчою уявою, фантазією та інтуїцією, схильністю до педагогічних інновацій, розвиненістю продуктивного мислення, здатністю до комбінування, свободи асоціацій.

Професійна підготовка майбутніх фахівців мистецького напрямку має певні особливості. У професійно-технічні навчальні заклади вступають обдаровані учні, з певними знаннями і вміннями. Тож перед викладачами стоїть складне завдання у подальшому розвитку художніх здібностей. Щоб досягти цього перед викладачем стоїть низка завдань щодо:

- опанування учнями художньо-практичними вміннями;
- розвитку художніх здібностей, асоціативного мислення;
- виховання потреби в художньо-творчій самореалізації та духовному самовдосконаленні;
- розкриття природних даних й творчих вмінь, що закладені природою;
- залучення учнів до творчості, пробудження й розвитку інтересу, художнього смаку, зацікавленості учнів до предметів художньо-естетичного циклу;
- сприяння розвитку пізнавальної та творчої активності учнів в образотворчому та декоративно-прикладному мистецтві,

Родзинки творчості – обмінюємося досвідом художній творчості, активізувати самостійний творчий пошук при вирішенні завдань.

Крім того багато уваги необхідно приділити:

- формуванню в учнів емоційно-ціннісного ставлення до явищ дійсності та мистецтва;
- цілеспрямованому формуванню інтересів й мотивації навчання;
- формуванню художньо-образного мислення як основи розвитку творчої особистості;
- формування цілісної уяви про національну художню культуру та її місце у світовій художній культурі;
- розвитку сенсорних та інтелектуальних процесів, прийомів розумової діяльності (аналіз, синтез, порівняння, класифікація, аналогія, узагальнення);
- розвитку наочно-образного, просторового, колористичного, композиційного мислення;
- розвитку творчої уяви й творчих здібностей, варіативного мислення, ініціативи, фантазії;
- оволодіння інтонаційно-образною мовою мистецтва на основі складання досвіду творчої діяльності й взаємозв'язків між різними видами мистецтва.

Формування професійної майстерності учнів ефективно за умови використання викладачем активних методів навчання і виховання, вивчення передового досвіду інших педагогів, інноваційних технологій, організації творчих виставок та конкурсів, мастер-класів, презентацій творчих робіт тощо. Необхідною умовою розвитку особистості є вироблення індивідуального творчого методу, що формується в процесі навчально-пізнавальної, навчально-практичної та самостійної діяльності.

Список використаних джерел.

1. Піддубна О. М. Народна художня творчість у фаховій підготовці майбутнього вчителя образотворчого мистецтва : методичні рекомендації. Вид-во ЖДУ ім І.Франка, 2009. 68 с.

2. Зязюн І. А. Філософія педагогічної дії : монографія. Черкаси : Вид. від ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2008. С. 355-56. 208 с.

**МОДУЛЬНО-КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО ПІДГОТОВКИ
КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ НА УРОКАХ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОГО
СПРЯМУВАННЯ**

*Пелех Оксана Богданівна,
викладач спецдисциплін вищої
категорії ДНЗ «Погірцівське ВПУ».*

Основна задача професійних освітніх закладів - підготовка конкурентоспроможного спеціаліста на сучасному ринку праці.

Для цього потрібно майбутнього фахівця озброїти теоретичними знаннями та практичними вміннями та навичками, які йдуть в ногу з розвитком новітніх технологій, в нашому випадку у відповідності до кваліфікаційного розряду.

На сучасному етапі становлення України потреби її розвитку вимагають від освітніх закладів всіх рівнів освіти підготовки висококваліфікованих фахівців, які відповідають сучасним вимогам, соціально-економічній ситуації на ринку праці, де безумовно попит мають спеціалісти, здатні до управління на різних рівнях і в різних сферах, яким притаманні такі якості як: компетентність, ініціативність, комунікабельність, толерантність, працездатність, адаптованість та інші.

Майбутній спеціаліст повинен сформуватися як творча особистість ще під час навчання у закладі професійної (професійно-технічної) освіти (П(ПТ)О). Реалізація творчого потенціалу людини як суб'єкта професійної діяльності забезпечує формування професіоналізму від кваліфікації до компетентності. Згідно з міжнародним департаментом стандартів для навчання, досягнення та освіти (International Board of Standards for

Training. Performance and Instruction IBSTPI) поняття «компетентність» визначається як набір знань, вмінь і навичок, що дають можливість особистості ефективно діяти або виконувати певні функції для досягнення певних стандартів у галузі професії або виду діяльності.

Про компетентнісний підхід до формування змісту освіти зазначено в Державних стандартах освіти, його реалізовано в «Критеріях навчальних досягнень».

Під поняттям компетентнісний підхід розуміють спрямованість освітнього процесу на формування й розвиток ключових (базових основних, надпредметних) і предметних компетентностей особистості.

Нині оновлення, модернізації потребують усі складові вітчизняної освіти, зокрема П(ПТ)О. У зв'язку з цим сьогодні особливої актуальності набуває проблема управління формуванням якості трудового потенціалу, основними векторами діяльності якого є: визначення напрямків розвитку професійної освіти з метою задоволення потреб народного господарства у працівниках певних професій та кваліфікації, що відповідають вимогам структурних змін в економіці та технічному рівню виробництва, організація, підготовки, перепідготовки й підвищення кваліфікації наявної робочої сили.

У зв'язку з цим має змінитися й сам підхід до підготовки майбутніх кваліфікованих робітників-аграрників, оволодіння ними професійними знаннями, уміннями та навичками.

Сьогодні пріоритети роботодавців схиляються до випускника закладу П(ПТ)О, який вже з перших днів роботи за фахом здатний компетентно, ефективно й відповідально виконувати складні виробничі завдання, готового до постійного професійного зростання, соціальної та професійної мобільності, відповідально виконувати складні виробничі завдання. З огляду на це в П(ПТ)О на перший план висувається завдання

створення умов, які забезпечують усебічний розвиток творчого потенціалу.

В останні роки у багатьох країнах підготовка кадрів, орієнтована на розвиток компетентності, є найбільш розповсюдженою концепцією, в якій підкреслюється, що поняття «компетентність» ширше, ніж поняття «кваліфікація». (В. О. Радкевич). Воно означає не лише професійні знання, навички і досвід у даній спеціальності, але й ставлення до справи, визначені (позитивні) схильності, інтереси і прагнення, а також здатність ефективно використовувати знання й уміння, особистісні якості для забезпечення необхідного результату на конкретному робочому місці в даній ситуації.

За визначенням Б. Д. Ельконіна: «Компетентність — це кваліфікаційна характеристика індивіда, що береться в момент його включення в діяльність. Оскільки, у будь-якій дії існує два аспекти: ресурсний і продуктивний, то саме розвиток компетентностей визначає перетворення ресурсів у продукт».

Як зазначає Н. Г. Ничкало, пріоритетним завданням професійного навчання на сучасному етапі підготовка «кваліфікованих, конкурентноспроможних кадрів із високим рівнем професійних знань, умінь, навичок і мобільності, які відповідають вимогам науково-технічного прогресу і ринковим відносинам в економіці, виховання соціально активних членів суспільства, формування в них наукового світосприйняття, творчого мислення, кращих людських якостей, національної свідомості» [1.6, с. 11].

Сучасне суспільство стикається з безпрецедентними викликами, пов'язаними з глобальним зростанням населення, екологічними кризами, технологічними революціями та соціальною нерівністю. Для забезпечення сталого розвитку планети до 2030 року, Організація Об'єднаних Націй

Родзинки творчості – обмінюємося досвідом

визначила 17 глобальних цілей сталого розвитку, що створюють потужний каркас для забезпечення процвітання людства і збереження планети. Цілі сталого розвитку (правова компетенція компетенція стратегічного бачення компетенція колективної роботи) не можна досягти без трансформації освіти.

Правова компетенція: здатність розуміти та критично оцінювати норми та принципи, що зумовили прийняття тих чи інших заходів, обговорювати значимість, принципи, цілі та за вдання сталого розвитку в умовах конфлікту інтересів та необхідності досягнення компромісу, протиріч та невизначеності наявної інформації.

Компетенція стратегічного бачення: здатність до колективної розробки та здійснення новаторських рішень, спрямованих на підвищення стійкості на місцевому та більш високих рівнях.

Компетенція колективної роботи: здатність навчатися в інших, розуміти та поважати потреби, точку зору та дії інших людей (емпатія), розуміти, відгукуватися і виявляти почуття до інших людей (емпатичне керівництво), вирішувати виникають групи конфлікти, брати участь у колективному та багатосторонньому взаємодії, спрямованій на вирішення проблем.

Серед визначених ключових компетентностей основними є такі:

- навчальна (вміння здобувати інформацію з різноманітних джерел різними способами; виділяти головне, аналізувати, оцінювати використовувати на практиці; складати алгоритм напрогнозувати результат такої діяльності, докладати зусилля до його досягнення; формулювати, висловлювати, доводити власну думку; здатність навчатися протягом усього життя, підвищувати професійний рівень);

- здоров'язберігаюча компетентність (здатність зберігати фізичне, соціальне, психічне та духовне здоров'я своє та інших людей);

Родзинки творчості – обмінюємося досвідом

соціальна компетентність (здатність до співробітництва в групі та команді; мобільність; уміння адаптуватись і визначати особисті цілі та виконувати різні ролі й функції в колективі; планувати, розробляти й реалізовувати соціальні проєкти; уміння визначати й реалізовувати мету комунікації в залежності від діяльності; розв'язувати проблеми в різних життєвих ситуаціях);

- громадянська компетентність (здатність орієнтуватися в проблемах суспільно політичного життя, здійснювати захист своїх громадянських прав та інтересів, взаємодіяти з органами державної влади на користь собі і суспільству);

загальнокультурна компетентність (спроможність аналізувати й оцінювати досягнення національної, європейської та світової науки й культури, орієнтуватися в культурному й духовному контексті сучасного суспільства: знати рідну й іноземні мови; опановувати моделі толерантної поведінки, створювати умови для конструктивної співпраці в умовах культурних мовних релігійних відмінностей; застосовувати методи самовиховання орієнтовані на систему загальнолюдських цінностей).

У зв'язку з цим мінімальними характеристиками професійної компетентності будь-якого випускника ЗП(ПТ)О є ціннісно-мотиваційна готовність і позитивне ставлення до обраного виду професійної діяльності; інтелектуальна підготовленість до професійної діяльності; діяльнісна здатність до професійної діяльності; професійні та спеціальні здатності й якості, які необхідні для професійної діяльності : це мислення, поведінка та вчинки як професіонала (Т.Герлянд);

Таким чином, випускник професійно-технічного навчального закладу за результатами навчання має продемонструвати здатність самостійно виконувати складні спеціалізовані виробничі завдання, зокрема в нестандартних ситуаціях.

Важливим фактором є впровадження технологій співпраці „учень-викладач”. Як зрозуміло, з вище сказаного, компетентнісний підхід підготовки кваліфікованого робітника - це сукупність різних форм та методів діяльності учня під час навчання. Тому для реалізації компетентнісного підходу потрібна повна взаємодія між усіма педагогами.

Список використаних джерел

1. Ничкало Н.Г. Розвиток професійної освіти в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів: монографія. К.: Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2014. 125 с.
2. Внукова Н. Соцька Г. Трансформація освіти для досягнення цілей сталого розвитку – 2030: нова педагогічна парадигма. *Вісник Кафедри ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта XXI століття».*
3. Пелех О.Б. Модульно-компетентнісний підхід до підготовки кваліфікованих робітників на уроках професійно-технічного спрямування. Режим доступу. URL:
<https://www.ourboox.com/b/1542614/%d0%bc%d0%be%d0%b4%d1%83%d0%bb%d1%8c%d0%bd%d0%be%d0%ba%d0%be%d0%bc%d0%bf%d0%b5%d1%82%d0%b5%d0%bd%d1%82%d1%96%d1%81%d0%bd%d0%b8%d0%b9%d0%bf%d1%96%d0%b4%d1%85%d1%96%d0%b4-%d0%b4%d0%be-%d0%bf%d1%96/>

ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

*Стратан Ауріка Іванівна,
завідувачка методичного відділу
Львівського державного Палацу
естетичного виховання учнівської
молоді.*

Основною вимогою сучасного суспільства до особистості є здатність до самостійного, усвідомленого та критичного сприйняття та засвоєння інформації та інформаційної діяльності.

Актуальність даної теми пов'язана з тим, що інформаційна культура стає невід'ємною складовою загальної культури людини. Адже вміння швидко орієнтуватись та опанувати великі обсяги інформації є визначальною рисою фахівця у будь-якій сфері. Тому є важливим формувати інформаційну компетентність, починаючи з молодшого віку. Позашкільна освіта, як вагома складова в загальній системі освіти України, відіграє важливу роль в питанні формування інформаційної культури. Оскільки одним з основних завдань позашкільля є «створення умов для творчого, інтелектуального, духовного і фізичного розвитку вихованців, учнів і слухачів» [5].

Питання формування інформаційної культури на різних ступенях освіти досліджували С. Байталюк, В.Г. Воронкова, В.Ю. Мілітарев, І.П. Суханов. та ін.

Про важливість розвитку інформаційної компетентності особистості йдеться в роботах О.В.Биковської, О.Матвієнко, М.Остапенко та ін.

Теоретико-методологічні аспекти формування інформаційної культури особистості розглядалися в роботах С.Г.Антонової, Є.П.Веліхова, А.П.Єршова, Н.Б.Зинов'євої, М.П.Лапчика, Н.В.Макарової та ін. Проте на сьогодні відсутні комплексні дослідження щодо висвітлення проблеми та методики формування інформаційної культури та розвитку критичного мислення саме вихованців позашкільних навчальних закладів.

Метою статті є висвітлення результатів дослідження ефективності методики розвитку інформаційної культури та формування критичного мислення в учнів закладів позашкільної освіти. Відповідно до мети формулюються завдання: проаналізувати процес виникнення та розвитку поняття «інформаційна культура»; розглянути сутність та сучасні вимоги до формування інформаційної культури в учнів позашкільного навчального закладу; провести діагностику рівня сформованості інформаційної культури та критичного мислення учнів позашкільного навчального закладу.

Вперше поняття «інформаційна культура» в науковій літературі з'явилося 1971 року у монографії дослідника Г.Г. Воробйова [4]. Автор акцентує увагу на питанні природи інформації, інформаційних потоків, наголошує на необхідності дотримання певних норм інформаційної поведінки.. Проте, саме поняття «інформаційна культура» в цій роботі так і не було сформульовано.

Перші спроби визначення поняття «інформаційна культура» зроблені в середині 80-х років минулого століття. Спочатку пропонувалося формувати такий аспект інформаційної культури як комп'ютерна грамотність.

Поняття інформації та інформаційної культури з філософського погляду аналізує А. Суханов [6], який вважає, що впоратися з гігантськими потоками інформації людина може тільки за допомогою високої

Родзинки творчості – обмінюємося досвідом

інформаційної культури, якої необхідно набути. Інформаційну культуру науковець розглядає як досягнутий рівень організації інформаційних процесів, ступінь задоволення потреб людей в інформаційному спілкуванні, рівень ефективності створення, збирання, зберігання, опрацювання і передавання інформаційних ресурсів. Водночас вона спрямована на удосконалення всіх видів інформаційного спілкування, створення найсприятливіших умов для того, щоб цінності культури були засвоєні людиною, ввійшли органічно в її спосіб життя ..

Експериментальне дослідження проводилось на базі Львівського державного Палацу естетичного виховання учнівської молоді 2023-2024 н.р. Загалом до участі було залучено 90 респондентів віком від 7 до 19 років, поділених на три вікові групи (молодша, середня, старша).

Мета дослідження полягала у визначенні рівня інформаційної культури учнів закладів позашкільної освіти.

Для досягнення мети були сформульовані наступні завдання:

- 1) визначити та обґрунтувати критерії та показники рівня інформаційної культури учнів;
- 2) розробити методику дослідження за визначеними критеріями і показниками;
- 3) реалізувати діагностичні заходи у відповідності до розробленої методики;
- 4) виконати статистичну обробку отриманих результатів та сформулювати висновки за результатами дослідження.

Відповідно до визначених вітчизняними дослідниками критеріїв інформаційної культури для діагностики рівня учнів закладу позашкільної освіти було обрано шість з них, враховуючи вік та рівень освіти респондентів, а саме:

- 1) вміння адекватно формулювати власну потребу в інформації;

Родзинки творчості – обмінюємося досвідом

- 2) вміння ефективно здійснювати пошук потрібної інформації;
- 3) вміння адекватно відбирати і оцінювати інформацію;
- 4) комп'ютерна грамотність;
- 5) здатність до спілкування;
- 6) рівень розвитку критичного мислення.

Дослідження за першими трьома критеріями передбачало анкетування, за четвертим – тестування, за п'ятим і шостим – опитування.

Для кожної з груп учасників дослідження були розроблені анкети та опитувальники згідно вікових вимог. Для допомоги учням молодшого віку були залучені батьки. У кожному з питань учасникам пропонувалась за 5-бальною шкалою визначити рівень володіння тими чи іншими навичками.

Аналіз результатів дослідження показав, що учні молодшого віку найкраще вміють спілкуватись і вибудовувати комунікативні зв'язки, рівень комп'ютерної грамотності є на рівні середнього, і нижче середнього рівня вони оцінюють своє вміння формулювати потребу в інформації, шукати її і вибирати основне. Розвиток критичного мислення у даної групи наближений до низького.

Вище середнього рівня оцінює свої вміння формулювати і віднаходити інформацію група середнього віку. Але вже вміння аналізувати і виділяти головне характеризуються середнім рівнем. Так само середнім рівнем вони оцінюють і свої комунікативні навички. Отже, спостерігається тенденція зниження рівня комунікації з віком. Щодо комп'ютерної грамотності, то переважна більшість схиляється до рівня вище середнього, розвиток критичного мислення – нижче середнього.

Розподіл результатів дослідження старшої вікової групи виглядає наступним чином: формулювання, пошук та аналіз інформації – рівень вище середнього, комп'ютерна грамотність – високий рівень,

комунікативні навички – середній рівень, розвиток критичного мислення – середній рівень.

Узагальнені результати по всіх трьох групах респондентів демонструють, що більшість показників знаходяться на рівнях середній та вище середнього. Учні добре вміють формулювати потреби в інформації та знаходити її, дещо нижчий рівень обробки та узагальнення інформації. Але з віком ці вміння зростають. Дещо інша ситуація з комунікативними навичками. Найкраще комунікують наймолодші: їх ще не поглинули інформаційно-комп'ютерні технології, вони віддають перевагу реальному спілкуванню, їх легше залучати до масових заходів.

Згідно результатів дослідження, найгірша ситуація з розвитком критичного мислення. Більша половина респондентів оцінює його рівень, як нижчий середнього та низький. При опитуванні учнів молодшої та середньої груп дітям доводилось пояснювати, що таке критичне мислення, чому необхідно його розвивати тощо. Деякі учні вперше чули цей термін. Тоді як сьогодні розвивати критичне мислення є вимогою часу. Саме навички критичного мислення не дозволяють людині потонути у лавині інформації, стати жертвою маніпуляцій, допомагають аналізувати інформацію, її джерела та мотиви, приймати виважені рішення.

Ірландському драматургу, публіцисту, критику Бернарду Шоу приписують слова: 2 відсотка людей думають, 3 відсотка людей думають, що вони думають, а 95% відсотків – краще помруть, ніж будуть думати. Сумна доля правди в цих словах є. Значна кількість людей не вміє і не бажає працювати з інформацією, вони її лише споживають – прочитують, переглядають, прослуховують. Як наслідок – відсутній момент осмислення, розуміння і аналізу. Сьогодні, в епоху інформаційних війн та маніпуляцій, такий стан речей є особливо небезпечним. Тому формування

Родзинки творчості – обмінюємося досвідом

критичного мислення в учнів, починаючи з молодшого віку, є не примхою, а необхідністю та вимогою часу.

Таким чином, урахувуючи актуальність проблеми розвитку та модернізації освітньої галузі у нашій країні, у подальшому доцільно звернути увагу на розроблення та впровадження методики формування та розвитку інформаційної культури в усіх її аспектах у навчальних процес у закладах освіти України всіх рівнів і форм. Адже, хто володіє інформацією, той володіє світом.

Список використаної літератури:

1. Биковська О. В. Позашкільна освіта: теоретико-методичні основи : моногр. К. : ІВЦ АЛКОН, 2008. 336 с.
2. Биковський Т. В. Методика навчання інформаційних технологій у позашкільних навчальних закладах : автореф. дис. ... канд. наук : 13.00.02, Нац пед. Ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2011. 20 с.
3. Блистів О.М., Галаз Л.В. Взаємозв'язок інформаційної культури та якості навчального процесу. Львів, 2015. 21с.
4. Воробьев Г.Г. Информационная культура в управленческом труде. М.: Экономика, 1971. 106 с.
5. Закон України “Про позашкільну освіту”: зб. документів по організації позашкільної освіти. Київ, 2002. 42 с.
6. Суханов А. П. Информация і прогрес. К. : Наука, 1988. С. 193

ЧАЙНА КУЛЬКА ЯК ПРИКЛАД ІННОВАЦІЙНОГО ПІДХОДУ В КУЛІНАРІЇ.

*Волошанська Ольга Василівна,
майстер виробничого навчання,
ДПЗО «Самбірський професійний
ліцей».*

Кулінарія є культурним надбанням кожного суспільства. Стан її розвитку та якість споживання говорять про наявність чи відсутність проблем у продовольчій сфері країни, є індикаторами добробуту суспільства. Глобалізаційні процеси спричинили в кулінарії й зміну культурних традицій. Сучасний споживач підвищує вимоги до кулінарного розмаїття, чим сприяє появі інноваційних рішень. Водночас ці зміни мають забезпечувати поліпшення якості харчової продукції і володіти оздоровчими властивостями.

Інноваційні технології в кулінарії суттєво змінюють підхід до приготування їжі, зокрема за допомогою новітніх методів, техніки та обладнання. Ось деякі з них:

1. *Молекулярна гастрономія*: Ця технологія використовує наукові принципи для створення нових текстур, смаків і форм їжі. Наприклад, створення піни з рідких інгредієнтів або використання рідкого азоту для заморожування їжі в миттєвий спосіб.

2. *Sous-vide*: Метод приготування їжі в вакуумних пакетах при низькій температурі (звичайно, в водяній бані) протягом тривалого часу. Це дозволяє зберігати натуральні соки і аромати, а також отримувати ідеальну текстуру продуктів [2, с. 85].

3. *3D-друк їжі*: За допомогою 3D-принтерів можна створювати складні форми та текстури з їжі, комбінуючи різні інгредієнти. Це дозволяє розробляти унікальні страви, що раніше було складно або неможливо зробити вручну.

4. *Інтелектуальні кухонні пристрої*: Сучасні кухонні гаджети, такі як розумні плити, мультиварки та сенсорні інструменти, дозволяють більш точно контролювати температуру, час приготування та інші параметри. Це робить процес готування зручнішим і дозволяє досягати найкращих результатів [2, с. 109].

5. *Ферментація та пробіотики*: В останні роки збільшується інтерес до традиційних методів ферментації (наприклад, квашення, приготування комбучі), а також використання пробіотичних культур для створення корисних для здоров'я продуктів.

6. Використання альтернативних білків: З розвитком технологій виготовлення рослинних і синтетичних білків зростає популярність таких інгредієнтів, як імплантовані м'ясні аналоги (наприклад, Beyond Meat, Impossible Foods), а також використання водоростей, насіння та інших нестандартних джерел білка.

Ці технології сприяють розвитку гастрономії, роблячи кулінарний процес більш науковим, доступним і цікавим. Вони також відкривають нові можливості для здорового харчування та стійкості продовольчого виробництва. Незважаючи на прагнення до чогось нового в харчуванні, людство і надалі досліджує можливості традиційної їжі і напоїв.

Як показують дослідження науковців і підтверджує практика харчування, серед напоїв перше місце займає вода, а друге – чай. Якість чаю залежить від складників, технології переробки сировини і приготування [1–3]. У світі сучасні пошуки спрямовані на розробку технологій відновлених ароматизованих чаїв і чайних напоїв,

вдосконалення технології виробництва купажованого ароматизованого чаю [3, с. 58], а також пошук інноваційних рішень щодо використання.

Чайні кульки – це одна з інновацій у сфері чаювання, яка поєднує сучасні технології та традиційні методи приготування чаю. Вони стали популярними завдяки своєму естетичному вигляду, зручності та новаторським підходам у процесі заварювання чаю. Ось як чайні кульки пов'язані з інноваційними технологіями:

1. Молекулярні технології та чайні кульки

Чайні кульки з ізомальту – це цікава та оригінальна техніка, яка використовується в молекулярній гастрономії для створення незвичних десертів або прикрас до страв. Ізомальт є заміником цукру, який часто використовується в молекулярній гастрономії завдяки своїй здатності створювати прозорі, жорсткі структури, що добре тримають форму [1, с. 71-72].

2. Інновації у пакуванні та збереженні аромату

Виготовлення чайних кульок зазвичай включає використання високотехнологічних методів сушіння та зберігання. Завдяки вакуумному пакуванню або спеціальним герметичним контейнерам, кульки зберігають свій аромат і свіжість тривалий час. Сучасні технології також дозволяють додавати натуральні есенції або ароматизатори, що підсилюють смак чаю.

3. Адаптація до потреб здоров'я

Відповідно до сучасних тенденцій здорового харчування, чайні кульки можуть містити не лише чай, але й інші інгредієнти, такі як трави, спеції чи екстракти, що відповідають певним терапевтичним потребам (наприклад, для зняття стресу, покращення травлення або збагачення антиоксидантами). Цей підхід активно підтримується інноваціями в кулінарії та фармацевтиці, коли смак і корисні властивості чаю зливаються в одному продукті.

4. Використання технологій автоматизації у виробництві

У виробництві чайних кульок використовуються сучасні автоматизовані лінії для точного дозування, формування та пакування. Це дозволяє виробникам створювати кульки з ідеальною консистенцією, формою та розмірами, що сприяє покращенню якості продукції та її ефективнішому пакуванню.

5. Екологічні аспекти

Чайні кульки також підтримують екологічні тенденції в індустрії харчових продуктів, оскільки вони часто виготовляються з органічних інгредієнтів і природних матеріалів, таких як бамбукові або біорозкладні упаковки. Це відповідає світовим трендам на зменшення пластикових відходів та покращення екологічної стійкості.

6. Технології в онлайн-торгівлі та просуванні

Використання сучасних інтернет-технологій для продажу чайних кульок набуло великої популярності – від онлайн-магазинів до мобільних додатків для замовлення чаю. Ці технології полегшують доступ до високоякісних та унікальних продуктів, що підвищує попит на чайні кульки в різних країнах.

Таким чином, чайні кульки є яскравим прикладом того, як сучасні технології можуть зберігати традиції і водночас привносити інновації в сферу гастрономії. Вони об'єднують естетику, зручність і здоровий підхід до вживання чаю, що робить цей продукт популярним серед широкої аудиторії.

Список використаних джерел.

1. Приготування кондитерських виробів: збірник рецептур / [Гайдук О. В., Герлянд Т. М., Дрозіч І. А., Кулалаєва Н. В., Романова Г. М.]. К. : ІПТО НАПН України, 2021. 222 с.

2. Свідло К.В., Соколенко А.С., Писаревський М.І. Інноваційні ресторанны технології : навчальне видання. ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2022. 150 с.
3. Фролова Н.Е., Байбак С.В., Коваленко О.П., Лукіянишен К.О., Мухіна А.В., Кучерявий І.А. Розробка технології чайних напоїв відповідно до приписів аюрведичної кулінарії. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Технічні науки*. 2021. Том 32 (71) Ч. 2 № 1. С. 57-62. DOI <https://doi.org/10.32838/2663-5941/2021.1-2/10>

НЕСТАНДАРТНІ УРОКИ В ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ: ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ

Сасник Віра Петрівна, голова методичної комісії педагогічних працівників технічних дисциплін, викладач Державного професійного (професійно-технічного) закладу освіти «Самбірський професійний ліцей».

У сучасному світі професійна освіта має відповідати високим вимогам ринку праці. Роботодавці очікують від випускників здатність швидко адаптуватись до нових умов, креативно мислити та ефективно працювати в команді. Застосування інноваційних підходів у процесі професійного навчання стає інструментом для формування практичних, комунікативних та командних навичок. Якість професійної освіти безпосередньо залежить від педагогічної майстерності викладача чи майстра виробничого навчання, від їхніх здатностей зреалізувати модель такої педагогічної взаємодії, яка допоможе випускникові продуктивно працювати вже з перших місяців роботи за фахом [1, с.11].

Саме тому перед педагогами стоять, нібито прості запитання - як навчати і як навчити, проте вони розкривають завдання і пошуки надзвичайної ваги: як організувати та спрямувати процес навчання так, аби він був продуктивним, цікавим, творчим, ефективним, сучасним; враховував би особливості вікової психології, перебігу пізнавальних і психічних процесів, спілкування і взаємодії, і водночас тип знань, які треба

передати, і специфіку аудиторії, для яких вони призначені; спонукав би до самостійного, зацікавленого, творчого навчання; розкривав величезний внутрішній потенціал особистості і відкрив для неї траєкторії найповнішої самореалізації; перетворював би навчання і пізнання на життєву потребу людини, а не вимушений «важкий тягар» персональних і суспільних обов'язків. Так, питання навчання – це завжди питання не тільки змісту і цілі, але засобів та технологій.[2, с.7].

Покоління зумерів чи постміленіалів вважають найбільшою надією людства. Це підлітки та молоді люди, яким зараз по 10-25 років. Це перше покоління, яке не уявляє свого життя без смартфона. Зумери народились між 1997 і 2012 роками, тож вони все ще дорослішають, але вже демонструють шалену незалежність, пристрасну активність і непохитне прийняття інших. Вони володіють моральним компасом і готовністю прокласти свій власний шлях, а не відповідати попереднім нормам. Зумери є поколінням найбільш обізнаним у цифрових технологіях і найбільш глобальне завдяки інтернету.

У навчанні покоління зумерів вимагає від викладачів адаптації традиційних методів до сучасних реалій. Важливо використовувати інтерактивні інструменти, створювати динамічний контент і розвивати особливості цифрового мислення. Молодь цього покоління звикла до гаджетів з дитинства. Вони легко освоюють нові програми та сервіси, що відкриває можливості для інтеграції цифрових технологій у навчання.

Нестандартні уроки — це заняття, що здійснюються з використанням нетрадиційних методів, технологій або форм. Вони можуть включати інтерактивні ігри, практичні проєкти, майстер-класи, брейн-ринги, квести, виїзні заняття та інше. Мета таких уроків — активізувати навчальну діяльність, зробити її цікавою, наближеною до реальних життєвих чи професійних ситуацій.

Уроки в ігровій формі — це ефективний інструмент, який допомагає зробити навчання цікавим, інтерактивним та практично цілеспрямованим. Такий формат особливо актуальний у професійній освіті, оскільки він сприяє розвитку як професійних навичок, так і soft skills (комунікація, командна робота, креативність). Застосування нестандартних уроків показало свою ефективність незалежно від предмету чи напрямку підготовки здобувачів освіти нашого ліцею.

Для прикладу наведемо структуру уроку перевірки знань в ігровій формі (брейн-рингу) для здобувачів освіти за професією «Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування». Метою даного заняття є не тільки перевірка, а й закріплення отриманих знань здобувачами відповідно до Державного стандарту професійно-технічної освіти ДСПТО 7241.С.33.14-2014.

Для його проведення необхідне таке оснащення:

- надруковані QR-коди інтерактивних ігор по 3 шт. для кожної команди, при виконанні яких учасники використовували свої гаджети;
- фліпчарт з маркерами - 2шт.;
- діюча схема підключення імпульсного реле для керування світильником з різних місць, виготовлена здобувачем нашого ліцею;
- зразки кабелів по 8 шт. для кожної команди.

Урок-гра проходив у 5 раундів. Серед завдань були правила техніки безпеки, віртуальні вправи, маркування кабелів, створення ескізу схеми підключення імпульсного реле для керування світильником з різних місць і бліц конкурс.

Для першого раунду команди самостійно підготували завдання з техніки безпеки для команди суперниці, що дало змогу закріпити опорні знання з теми: «Електрозахисні засоби та правила безпечної експлуатації

Родзинки творчості – обмінюємося досвідом електрообладнання». Очікувано, найбільший інтерес у здобувачів викликали віртуальні вправи.

Під час другого раунду кожна з команд виконували три інтерактивні вправи, створені з допомогою застосунків Wordwall та Learningapps, та які охопили теми: «Виробництво, розподіл та споживання електричної енергії» та «Електричні машини. Будова та принцип роботи»:

- Схема постачання електричної енергії

<https://learningapps.org/view10255305>)

- Трансформатори. Визначення

<https://wordwall.net/uk/resource/25717993>)

- Збирання електричної схеми нереверсивного пуску

асинхронного двигуна з короткозамкненим ротором

(<https://learningapps.org/view14300413>)

У третьому раунді команди повинні були вказати маркування поданих зразків кабелів, що відносилось до теми «Конструкція та монтаж силового кабелю».

Четвертий раунд продемонстрував вміння здобувачами освіти читати електричні схеми. Оскільки у цьому конкурсі необхідно було на фліпчарті відтворити ескіз діючої схеми підключення імпульсного реле для керування світильником з різних місць. Це завдання охоплювало декілька тем одночасно: «Паралельне з'єднання провідників», «Будова та принцип роботи електричних апаратів», «Технологія монтажу освітлювальної мережі» та «Читання креслення».

П'ятий раунд був дуже емоційний, адже містив блиц конкурс, що складався з двадцяти запитань, на які необхідно було відповісти швидко, коротко та зрозуміло. Запитання охоплювали загальнопрофесійну підготовку електромонтера з ремонту та обслуговування електроустаткування 2 розряду.

- Підбиття підсумків: обговорили, що було вдалим, які помилки траплялися, як їх уникнути в майбутньому.
- Нагородження переможців символічними призами та виокремлення найактивніших учасників.

Таким чином, можна зробити висновок, що в сучасних умовах зростає потреба в нових технологіях навчання, серед яких можна виокремити інтерактивні технології та ті, що мають цифрову основу. Це підвищує вимоги до педагогів і зобов'язує підсилювати професійну компетентність новими навичками (комунікативними, психологічними, цифровими). Застосування нетрадиційної форми навчання – брейн рингу – показало його ефективність. Брейн-ринг – це не тільки захоплива гра, а й потужний інструмент для закріплення знань і розвитку ключових навичок. Такий урок гарантовано зробить навчання цікавим та ефективним.

Список використаних джерел.

1. Теорія і практика впровадження інноваційних технологій навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників: монографія / [Лузан П. Г., Манько В. М., Нестерова Л. В, Романова Г. М.]; за заг. ред. Г. М. Романової. К. : ТОВ «НВП Поліграфсервіс», 2014. 216 с.

2. Інноваційні технології навчання : навч. посібн. для студ. вищих технічних навчальних закладів / [кол. авторів; відп. ред. Бахтіярова Х.Ш.; наук. ред. Арістова А.В.; упорядн. словника Волобуєва С.В.]. К. : НТУ, 2017. 172с. <https://ukreligieznavstvo.wordpress.com/2019/01/18/itn/>

**ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ У ГРАНТОВОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ,
ІНКЛЮЗИВНОМУ МИСТЕЦТВІ ТА МІЖНАРОДНИХ КОНКУРСАХ**

*Голуб Ігор Михайлович,
спеціаліст вищої категорії,
старший викладач спецдисциплін
художнього напрямку, Львівський
професійний коледж прикладного
мистецтва та дизайну.*

Креативний викладач художніх дисциплін сьогодні – це не просто педагог, а ідейний наставник, арт менеджер та новатор. Він активно взаємодіє зі здобувачами освіти, заохочує їх до експериментів та розширення меж їх творчості. Такі викладачі часто поєднують класичні методики з сучасними підходами, інтегруючи нові технології навчання у освітній процес.

Вони створюють атмосферу відкритості, де кожен здобувач може вільно виражати себе, але також вчать важливості дисципліни й технічної майстерності. Креативні викладачі не бояться бути нестандартними – вони проводять позакласні заходи, співпрацюють з іншими мистецькими інституціями та навіть вивчають світові тенденції мистецтва, дизайну та культури.

Вони розуміють важливість критичного мислення і розвитку інтелектуальної складової мистецтва, навчаючи здобувачів не тільки створювати, а й осмислювати свої роботи, ставити перед собою запитання, працювати над самоаналізом та знаходити нові форми самовираження. Водночас, цей викладач вміє створити середовище або адаптувати його, де

Родзинки творчості – обмінюємося досвідом

кожен може почуватися комфортно і не боятися помилок, адже для нього важливий процес, а не тільки результат [3].

У викладацькій діяльності важлива мотивація здобувачів освіти не тільки до навчання, але й до участі у міжнародних мистецьких конкурсах/ проєктах, це є індивідуальною формою занять з обдарованою молоддю, але й також саморозвиток викладача, якщо він приймає участь.

Ось декілька методик, які вам допоможуть впроваджувати свої цілі у закладі освіти (за практичними здобутками автора статті):

1. Створення сприятливого середовища: атмосфера підтримки та заохочення, де здобувачі відчуватимуть себе комфортно, висловлюючи свої думки та почуття. До прикладу, мені вдалося отримати грант за підтримки Українського культурного фонду у лоті «Стипендія» на реалізацію культурно-мистецького проєкту HOLUB ART HUB (червень-вересень 2023 р.). Проєкт був адаптований на створення художнього осередку для учнів із порушенням слуху та підтримки індивідуальної художньої діяльності дітей, зокрема внутрішньо переміщених осіб із Запорізької, Херсонської та Миколаївської областей, які навчаються у Львівській спеціальній школі Марії Покрови та залучити здобувачів коледжу. Це свідчить про затребуваність залучення осіб інклюзивних категорій до творчого процесу у літній період. Метою проєкту було проведення комплексу майстерок у техніках, адаптованих під особливі потреби учасників: стрінг арт, флюїд арт, живопис спиртовими чорнилами, ліпка та робота з текстурними пастами. Рефлексії, які відчували учасники проєкту в умовах війни, виражали через колір, форму, фактуру. Результатом стала серія унікальних культурно-мистецьких арт об'єктів, які були представлені на виставці «Рефлексії кольору війни» у Львівському палаці мистецтв та увійшли у електронний каталог [4; 5].

2. Аналіз переваг учасників, виявлення екосвідомості: розкажіть здобувачам про переваги участі у навчальних проєктах чи конкурсах, охарактеризуйте досвід, розвиток навичок, можливість отримання нагород і визнання. Проведіть бесіди, де молодь може дізнатися про успіхи їхніх попередників.

У травні 2023 року у закладі освіти Львівський ПК ПМД створили творчий тандем Holub x Borovets (дизайнери Ігор Голуб та Тетяна Боровець) і презентували проєкт «ЕКОЦИД» на Фестивалі пропозицій від професійної освіти Львова. Ідейність арту нав'язана війною, руйнуваннями, що спричиняють екологічну катастрофу України, масове знищення рослинного і тваринного світу, отруєння атмосфери, водних і ґрунтових ресурсів, а також вчинення інших дій як загроза голоду, геноциду проти незалежної нації. Серія, з восьми картин, створена з елементів пластику, поліетилену, металу. Розроблено електронний каталог. Згодом (червень-липень) ці роботи були представлені на арт виставці у Центрі архітектури, дизайну та урбаністики Порохова Вежа в рамках збору коштів для котів та собак врятованих з затоплених територій Херсонщини, внаслідок теракту на Каховській ГЕС, для підтримки притулків тварин «Милосердя» (м. Брюховичі) та «Домівка врятованих тварин» (м. Львів).

3. Індивідуальний підхід: завжди розглядайте інтереси і сильні сторони кожного учасника; залучайте здобувачів самостійно до вибору теми або стилю, які їм цікаві, щоб підтримати їхню мотивацію [1; 3]. До прикладу, з предмету «Основи проєктної графіки» ми з фаховими молодшими бакалаврами спеціальності «Дизайн» опрацьовуємо тему колаж та створення об'ємних картин за мотивами світового мистецтва. Кращі роботи ми відправляємо на міжнародні мистецькі конкурси, де наші здобувачі стають лавреатами першого ступеню: Віолета Пазюк, DRAGON ART FEST м. Грац, Австрія (01-07.04.2024); Єлизавета Гриб, PRAZSKA

RAPSODIE м. Прага, Чеська республіка (19-26.04.2024); Дмитро Коза, BOHEMIAN STARS м. Прага, Чеська республіка (12.11-16.11.2024); Соломія Гриб, BERLIN ART FEST м. Берлін, Німеччина (01.12.2024).

4. Планування і підготовка до проведення заходів у класі/групі:

допоможіть здобувачам скласти план підготовки, розібравши його на етапи, щоб вони могли відчутти досягнення на кожному з них, також запропонуйте організувати творчі зустрічі для обміну ідеями, досвідом, порадами. Організуйте власні конкурси у класі, натхненні міжнародними, щоб підлітки могли випробувати себе без страху перед зовнішньою оцінкою. Завдяки цим методикам викладач може значно підвищити мотивацію здобувачів освіти до участі у міжнародних мистецьких конкурсах. До прикладу, в рамках тижня дизайну «Креативна нація» (автор статті був організатором тематичного тижня у закладі освіти, квітень 2024 р.) визначили переможців онлайн конкурсу «Інтерпретація світових творів мистецтва засобами художньої графіки» (конкурс відбувався онлайн на сторінці фейсбук). У підготовці до конкурсу молоді та креативні дизайнери і дизайнерки Львівського ПК ПМД творчо підійшли до виконання авторських робіт, залучили власні аудиторії соціальних мереж до голосування, активно розвивали профорієнтаційну стратегію реклами коледжу та професій. За підсумками три учасники отримали призові місця та подарунки [1].

5. Соціальна підтримка, включеність та забезпечення рівних можливостей: аналіз програм та конкурсів, які враховують потреби здобувачів освіти з інвалідністю [2]. До прикладу, здобувачка освіти Надія Стацишин (101 група, професія живописець, вітражник), отримала перше місце на міжнародному конкурсі мистецтв «Осінь рапсодія» / Podzinmi Rapsodie, м. Прага, Чеська республіка 30.09-03.10.2024. На конкурс ми подали дві роботи малої пластики, адже юна художниця у своєму доробку

Родзинки творчості – обмінюємося досвідом

уже має перші виставки та каталог робіт. Надія захоплюється з дитинства ліпленням з пластиліну, створює фантастичні світи і навіть чітко описує історії своїх героїв. Мені особисто її роботи нагадують стиль наївного мистецтва Марії Примаченко, звісно Надія про неї знає, але не копіює і не наслідує. Одна з перших виставок «Дивовижний світ» була з нагоди Дня поширення інформації про аутизм у Міському палаці культури ім. Гната Хоткевича. Саме з цим діагнозом живе і творить Надія [1].

Педагогічна майстерність викладача включає комплекс навичок, які допомагають ефективно інтегрувати інноваційні підходи у навчальний процес, підтримувати творчий розвиток здобувачів та залучати ресурси для розвитку освітніх проєктів. Успішне поєднання цих аспектів дозволяє не лише покращувати якість навчання, а й створювати можливості для участі у культурних та освітніх ініціативах, що сприяє формуванню професійної компетентності викладача.

Список використаних джерел.

1. Голуб І. М. Мотивація до творчості та підтримка учнівської молоді на міжнародних мистецьких конкурсах. *Обдаровані діти – скарб нації!*: матеріали V Міжнародної науково-практичної онлайн-конференція (Інститут обдарованої дитини НАПН України, 23-29 жовтня 2024 року. К. : ІУД НАПН України. С. 332-338.
2. Голуб І. М. Навички та засоби інтерактивно-комунікативних технологій в інклюзивній освіті у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Технологічна освіта: сучасні реалії та перспективи розвитку (присвячена пам'яті академіка Дмитра Тхоржевського : матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції, (23 лютого 2024, Київ). К.: УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024. С. 57-62.
3. Голуб І. М. Особливості викладання освітніх компонентів у закладах професійно-технічної освіти мистецького профілю. Актуальні питання

Родзинки творчості – обмінюємося досвідом

графічної підготовки: теорія, практика та шляхи розвитку (присвячена пам'яті член-кореспондента НАПН України Віктора Сидоренка : матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції (20 травня 2023, Київ). К. : УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023. С. 38-41.

4. Якимович Т. Д., Вархолик Г. В., Кляп М. І., Голуб І. М. Моніторинг та критерії ефективності освітнього проєкту безбар'єрності інклюзивного мистецтва. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Випуск 62. Том 1. С. 87-90.

5. HOLUB ART HUB. Каталог /упоряд. Ігор Голуб. Львів, 2023. 75 с.
URL: <https://lvphu.org.ua/2023/09/05/proiekt-holub-art-hub/>

**ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ РОБОТИ ПЕДАГОГА ЯК ЗАСІБ
ПІДВИЩЕННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ УЧНІВ
ПРИ ВИВЧЕННІ БІОГРАФІЇ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

Шевчук-Ковалишин Руслана,

*викладачка української мови та
літератури ДНЗ «Львівське вище
професійне училище торгівлі та
сфери послуг»*

Сучасна методика викладання української літератури – це поєднання традицій, інновацій та творчості. Засадничими є принципи історизму, актуальності, психологізму, екзистенційності, естетизму. Такий підхід стосується будь-якої програмової теми. Вивчення біографії на уроках літератури – це перша сходинка до розуміння творчості письменника, його ролі й значення в історії розвитку літературного процесу, культури та цивілізації. Окрім того, в освіті важливою є також проблема морального виховання особистості, а вивчення життєвого шляху письменника містить у собі значний виховний потенціал. Автор має постати перед учнями як історична особа, яка мислить та емоційно реагує на світ і своє перебування в ньому, як неповторна особистість, митець, безсмертя якого у художньому спадку.

Варто відзначити, що сучасні тенденції розвитку суспільства, зокрема освіти сприяють застосуванню нових підходів до вивчення біографії письменника шляхом використання інтерактивних технологій та навчання.

Система освіти розвивається завдяки виявленню і розв'язку суперечностей. Зокрема, сьогодні можна виокремити такі суперечності: *перша* (головна) – невідповідність старих методів навчання, виховання та розвитку учнів новим умовам життя; *друга* – суперечність між великою кількістю нових відомостей і рамками навчально-виховного процесу; *третья* – суперечність старого і нового розуміння сучасності освіти, типів освітніх закладів тощо. Упродовж багатьох років педагогіка розвивалася завдяки новаторству, яке приводило до різних педагогічних інновацій. Тому, оновлення освітньої системи є провідним і визначальним критерієм її життєздатності, відповідності соціальним запитам і потребам, конкурентоспроможності. Отже, рушійною силою сучасної освіти є інноваційність.

Освітня інновація – цілеспрямований процес часткових змін, що призводять до модифікацій мети, змісту, методів, форм навчання й виховання, адаптації процесу навчання до нових вимог. Стрижнем інноваційних процесів в освіті є впровадження досягнень психолого-педагогічної науки в практику, вивчення, узагальнення та поширення. Будь-який інноваційний процес, в основі якого є педагогічне відкриття, рано чи пізно, стихійно або свідомо повинен реалізуватися.

Інноваційні педагогічні технології як процес – це цілеспрямоване, систематичне й послідовне впровадження в практику оригінальних, новаторських способів, прийомів педагогічних дій і засобів, що охоплюють цілісний освітній процес від визначення його мети до очікуваних результатів. Тому, з одного боку, ознайомлення з результатами роботи педагогів є безперечно важливим для пошуку новаторських рішень, адже на їхній основі з'являються різні інновації, а з другого боку, можна відстежувати ефективність і доцільність використання сучасних

методів, технологій і засобів, їх вплив на навчальний і освітній рівень здобувачів [1, с.320].

На основі вивчених джерел проаналізовано низку сервісів, які можуть бути корисними в освітньому процесі. Для викладання гуманітарних предметів, доцільно використовувати інноваційні технології, а саме: мініпроекти, інтерактивні вправи, інтерактивні ігри та методи, творчі методи та випереджувальні завдання. Для результативності роботи на уроці особливо важливою вимогою є ретельна продуманість типології, структури уроку, форм, прийомів і методів, які застосовує викладач впродовж уроку, адже їх свідоме поєднання та використання є суттєвою умовою здобуття нових знань.

Як інноваційні технології для роботи на уроках української літератури були використані проєктна та інформаційно-комунікаційна технології.

Проектна технологія – одна з інноваційних технологій навчання і виховання, яка забезпечує формування основних компетенцій учнів за допомогою залучення учнів до виконання проєктів.

Одночасне використання ІКТ з педагогічними технологіями сприяють тому, що викладач за можливості чітко визначає реакції, поняття, ідеї та навички, які мають бути засвоєні учнем, а потім за допомогою багатостороннього підходу допомагають учневі спрямувати власну діяльність на досягнення цих цілей. При цьому учень може діяти у власному темпі, заповнюючи прогалини у своїх знаннях або пропускаючи те, що вже засвоєно [2].

Мультимедійні технології пов'язані із створенням мультимедіа-продуктів: електронних книг, енциклопедій, комп'ютерних фільмів, баз даних, мініпроектів. У цих продуктах об'єднуються текстова, графічна, аудіо- та відеоінформація, анімація. Ці технології перетворили комп'ютер

Родзинки творчості – обмінюємося досвідом

на повноцінного співрозмовника, дозволили учням (будь-якого віку), не виходячи з навчальної аудиторії, будинку, офісу брати участь у конференціях, діалогах, вести кореспонденцію.

Мережеві технології призначені для телекомунікаційних педагогічних інновацій спілкування учнів з викладачами, колегами, працівниками бібліотек, лабораторій, установ освіти тощо. Телекомунікаційний доступ до баз даних здійснюється через всесвітню мережу Інтернет. Формами мережевої комунікації є:

1) електронна пошта призначається для обміну інформацією між суб'єктами зв'язку, здійснення консультування, організації дистанційного навчання;

2) телеконференція дозволяє викладачеві та учням, що знаходяться на значній відстані одне від одного, організувати спеціальне навчання, обговорювати навчальні проблеми, брати участь у ділових іграх, практикумах тощо в умовах так званого віртуального класу;

3) соціальні мережі сприяють можливості співпраці викладача та учня за допомогою соціальних мереж, розміщення навчальної інформації в соціальних мережах;

4) онлайн-сервіси використовують для закріплення матеріалу учнями про біографію письменника;

5) онлайн-платформи використовують для вдосконалення вмінь, знань та навиків учнів, які вони отримали під час вивчення біографії письменника.

При вивченні біографії Лесі Українки доцільно використовувати інноваційні інформаційні технології, зокрема: соціальні мережі, онлайн-сервіси, онлайн-платформи та інші, що дасть можливість зосередити більше уваги щодо ознайомлення учнів з життєписом письменниці, самореалізації особистості в цілому та цінності індивідуальності людини.

Вони є сучасними інструментами для проведення творчих уроків. Узагальнення та систематизацію знань учнів доцільно проводити за допомогою соціальних мереж, зокрема: YouTube, Instagram, Facebook.

В оновленій Україні формується інформаційне суспільство, яке передбачає становлення і в подальшому домінування нових технологічних механізмів, що ґрунтуються на масовому використанні інформаційно-комунікаційних технологій, засобів обчислювальної техніки і телекомунікацій в усіх галузях і в освіті зокрема. Веб-технології другого покоління стали каталізатором революційних змін у способах взаємодії людей із Мережею.

Для запам'ятовування учнями інформації про життя Лесі Українки доцільно використовувати візуалізацію.

Візуалізація – це створення та представлення графічного образу текстової чи математичної інформації, що робить її наочною, в свою чергу, зручною для аналізу та осмислення [3, с.3]

Використання візуалізації розвиває учнівську творчість, уміння критично мислити, навчає здобувати інформацію з різних джерел, полегшує її засвоєння й оцінювання, формує необхідні життєві компетенції. Завдання викладача при застосуванні візуалізації це максимально оптимізувати і структурувати нову інформацію, зробити її наочною і зрозумілою.

У сьогоденні візуалізація визнається одним із найефективніших та найновіших способів передачі інформації. Варто зауважити, що для зацікавлення учнів мають широко використовуватись різноманітні прийоми візуалізації, універсальність яких у тому, що більшість можна застосувати на будь-якому етапі уроку. Для сучасних учнів це дасть можливість розвитку критичного мислення, зорового сприйняття, візуальної грамотності та культури.

Візуалізація біографії письменниці є ефективною методикою запам'ятовування. При вивченні біографії Лесі Українки доцільно застосовувати такі прийоми візуалізації, як: хмара слів; меми; ментальні (інтелект-карти), використовуючи спеціальні інтернет – програми.

Отже, можна зробити висновок, що інновації в освіті є невід'ємною її частиною, вони допомагають краще розробити систему, завдяки якій можна передавати і засвоювати знання, яких із часом стає дедалі більше. Використання візуалізації шляхом застосування різноманітних онлайн-сервісів дасть можливість учням краще запам'ятовувати та опрацьовувати дану інформацію та підвищить зацікавленість до вивчення біографії Лесі Українки. Варто використовувати соціальні мережі, що сприятиме зацікавленості учнів та підвищить інтерес до вивчення біографій відомих письменників, як українських, так і закордонних.

Список використаних джерел.

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. К.: Академвидав, 2004. 352 с.
2. Захарчук Т. В. Інноваційні технології навчання в сучасній школі. *Освіта регіону: український науковий журнал*. URL: <https://social-science.uu.edu.ua/article/263>
3. Клименко Ж. Дива візуалізації, або як зробити знання видимими, а уроки літератури – незабутніми. *Всесвітня література в школах України*. 2019. № 3 (453). С. 2–11.

**ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗІ ЗДОБУВАЧАМИ ОСВІТИ
ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ
В УМОВАХ ВІЙНИ**

*Дуліна Марія Павлівна,
майстер виробничого навчання,
Львівське ВПУ технологій та
сервісу.*

Проблеми виховання завжди знаходились в полі зору професійної (професійно-технічної) освіти (далі – П(ПТ)О), адже одним із важливих завдань навчання в її закладах є виховання свідомого громадянина. Виховні впливи пов'язані з прилученням молодого покоління до загальнолюдських, національних і професійних цінностей через різні напрями виховної діяльності. Часто зовнішні впливи руйнують існуючі традиційні цінності, дискредитують також і нові цінності, що в сукупності призводить до духовної кризи. Війна, в яку втягнута Україна, показала небезпеку духовної кризи і актуалізувала проблему удосконалення виховної діяльності в освітніх закладах.

Предметом дослідження науковців і практиків є теоретичні, практичні і психологічні аспекти виховання. Зокрема, дослідження вони проводили у таких напрямках: філософія освіти (В.Андрущенко, О.Базалук, В.Зеньковський, В.Кремень), теоретичні аспекти виховання (Р.Арцишевський, І.Бех, О.Сухомлинська), виховання у вищій школі (С.Вітвіцька, О.Лучанінова, Г.Савош), в загальній середній освіті (Н.Мойсеюк), в професійній (професійно-технічній) освіті (А.Грітченко, І.Жук, Г.Дегтярьова, О.Малішевський, О.Субіна). Війна актуалізувала ще й

Родзинки творчості – обмінюємося досвідом

інші напрями, пов'язані з реалізацією аксіологічного підходу в освіту, формуванням нових цінностей і удосконаленням національно-патріотичного виховання.

Сьогоднішні події в Україні показали нові проблеми, з якими зіткнулися педагоги різних освітніх закладів. Тому метою тез є висвітлення особливостей виховної діяльності майстра виробничого навчання зі здобувачами в умовах війни.

Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року в контексті виховання виокремила в загальному дві основні проблеми: перша – відсутність цілісної системи виховання, фізичного, морального та духовного розвитку і соціалізації дітей та молоді; друга – зниження суспільної моралі, духовності, культури поведінки частини учнівської та студентської молоді. Наявність цих невирішених проблем ще більше підкреслила війна і поява вимушено переміщених осіб, які не завжди вписувались у традиційний спосіб життя на інших територіях (як в Україні, так і за кордоном). У червні 2024 р. уряд схвалив нову Національну стратегію розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року та операційний план з її реалізації на 2024–2026 роки з метою створити умови для доступу до якісної освіти кожного здобувача відповідно до його індивідуальних потреб та можливостей. Поштовхом до прийняття цієї Стратегії стало те, що в умовах воєнного стану спостерігається недостатньо інклюзивне та безбар'єрне освітнє середовище, нерівний доступ до якісного інклюзивного навчання в територіальних громадах, низький рівень сприйняття суспільством багатоманітності людини [4].

Як показав наш досвід, а також дослідження проблеми виховної діяльності педагогів в умовах війни, виховна робота з підлітками та молоддю в умовах воєнного стану має свої особливі виклики. З одного боку, це період, який формує характер, а з іншого – час, коли молоді люди

Родзинки творчості – обмінюємося досвідом

потребують особливої підтримки та орієнтирів. До основних особливостей ми віднесли такі:

Проблеми з психологічним станом. Підлітки стикаються з новими станами – стресом і, тривогою невизначеністю майбутнього, часто відсутністю житла і навіть фінансів для задоволення базових потреб. Тому важливо забезпечити їм психологічну підтримку і створити безпечний простір для обговорення почуттів.

Зміни в навчальному процесі. Війна, як попередньо COVID-19, вплинули на традиційне навчання та актуалізували необхідність використання дистанційного навчання. Залежно від різних подій в освітньому процесі з'явилися перерви, які потребували активізації зусиль педагогів і здобувачів для подолання їх наслідків та адаптації до нових умов.

Зросла затребуваність патріотичного виховання. В умовах війни посилились почуття патріотизму та громадянської відповідальності. Застосовуючи відповідні виховні впливи, педагоги спрямовують енергію здобувачів у потрібному напрямі, залучають до важливих видів робіт.

Необхідність активізації професійної орієнтації. Війна вплинула на ринок праці як діючий, так і на майбутній, адже вже зараз стає зрозумілим, які професії будуть затребувані в майбутньому. Це означає, що до майбутніх подій потрібно готуватися, працювати над відкриттям нових напрямів підготовки.

Розглядаючи сучасні освітні тенденції та розвиток економіки в умовах війни, К. Мірошніченко звернула увагу на зростання потреби в професійних кадрах нової формації, а це передбачає створення нової інформаційно-освітньої системи професійної освіти, характерними ознаками якої є: орієнтація на індивідуальні інтереси, запити, нахили, здібності особи, що здобуває професійну освіту; гнучкість освітнього

процесу; відкритість до реформування іа розширення; використання електронних навчальних ресурсів, їх інтегрованість в єдине інформаційне освітнє середовище, незалежно від форм власності [3, с.9]

У роботі О. Малішевського і А. Грїтченка [малїш, с.126] наголошено, що серед викликїв, спровокованих вїйною, в аспекті виховної дїяльностї зї здобувачами системи П(ПТ)О слїд назвати: створення безпечних умов для навчання та викладання; забезпечення психологїчної пїдтримки усїх учасникїв освїтнього процесу; пїдтримки ментального здоров'я й психосоцїальної допомоги та забезпечення їнклюзїї для здобувачїв, пов'язанї їз вїйною ї примусовим перемїщенням.

Враховуючи рїзноманїтнїсть небезпечних ситуацїй, що виникають в результатї воєнних дїй, освїтяни також придїляють велику увагу в таких напрямках, як: навчання правил поведїнки в умовах воєнного стану (пїд час повїтряної тривоги, перша медична допомога, поводження з вибухонебезпечними предметами, отруйними речовинами тощо); розвиток критичного мислення та медїаграмотностї; адаптацїя та пїдтримка здобувачїв з числа внутрїшньо перемїщених осїб.

Аналіз змїстового наповнення їнформацїї з ЗМІ, соцїальних мереж ї практики роботи освїтнїх закладїв показує, що виховна дїяльнїсть з пїдлїтками у цей непростий час вимагає особливих пїдходїв. Сьогодні педагоги ї психологи вже напрацювали конкретнї методики, розробили програми, якї можна ефективно використовувати.

Так, в психологїчнїй пїдтримцї з метою змїни негативних думок ї поведїнки, пов'язаних зї стресом, можна проводити когнїтивно-поведїнкову терапїю. Гарнї результати показують груповї заняття, вони потребують створення безпечного простору для обговорення почуттїв, спїльних переживань, пошуку пїдтримки серед однолїткїв. Важливї умїння формуються пїд час використання релаксацїйних технїк, коли

Родзинки творчості – обмінюємося досвідом

виконуються дихальні вправи, проводиться медитація, які допомагають зняти напруження та стрес. Надзвичайно цікавою та ефективною формою є проведення арт-терапії, під час якої здобувачі виражають свої емоції через малювання, музику, ліплення.

Серед різних видів виховної діяльності, акцентованих війною, можна назвати ті, які розвивають соціальні навички: рольові ігри, волонтерська діяльність, розвиток лідерства, набуття навичок першої допомоги. Під час рольових ігор відпрацьовуються різні життєві ситуації, набуваються комунікативні навички, формується вміння вирішувати конфлікти. Залучення до волонтерської діяльності розвиває у здобувачів співчуття та емпатію, формує почуття відповідальності до тих, хто має певні проблеми і потреби. Водночас для подолання різних життєвих проблемних ситуацій необхідно у здобувачів розвивати соціальну відповідальність, емоційну стійкість, ініціативність, лідерські якості та громадянську активність.

Війна принесла в Україну біль, страждання і великі руйнування. Вже зруйновано багато об'єктів культурної спадщини. Сьогодні по-новому оцінюються предмети сімейної, історичної, культурної і професійної спадщини. Тому в контексті патріотичного виховання потрібно неупереджено досліджувати історію України, героїчних вчинків наших предків, зберігати і популяризувати українську культуру.

Ще один важливий напрям виховної діяльності в закладах П(ПТ)О – це робота зі здобувачами, які мають особливі потреби. Через війну в країні з'явилося багато дорослих, які отримали фізичні ушкодження і часто вже не можуть працювати в своїй професії. Крім того, є підлітки з особливими потребами, які потребують здобуття професії, оскільки це умова їхньої інтеграції в суспільство. Створення відкритого інклюзивного середовища, комфортних умов і гуманне ставлення, гнучкий індивідуальний підхід,

Родзинки творчості – обмінюємося досвідом

кваліфікований супровід допомагає цій категорії здобувачів безпечно адаптуватись до нових умов і знайти своє місце в суспільстві [1, с. 34].

Таким чином, на основі викладеного вище доходимо висновку щодо важливості проведення виховної діяльності в закладах П(ПТ)О в умовах воєнного стану. Нові умови життя поставили і нові завдання перед педагогами. Затребуваними стали нові компетентності педагогів, спрямовані на такі види виховної діяльності, як створення безпечних умов для навчання та викладання; забезпечення психологічної підтримки здобувачів; підтримки ментального здоров'я й психосоціальної допомоги, інклюзії для здобувачів. Оскільки дії педагогів мають бути адаптовані до конкретних умов і потреб здобувачів, то ефективність виховних впливів буде залежати від таких чинників, як кваліфікація педагогів, якість співпраці з батьками та індивідуальний підхід до здобувача.

Список використаних джерел.

1. Дубіна Л., Забаровська С., Поклад С. Інклюзивне освітнє середовище для навчання осіб з особливими освітніми потребами. Професійна освіта. 2022. № 2. С.32-34.
2. Малішевський О., Грітченко А. Проблеми професійної (професійно-технічної) освіти у воєнний та повоєнний час. Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. 2023. Вип. 1. С.118-128.
3. Мірошниченко К. Героїчні будні професійної освіти в умовах воєнного стану: нові підходи до навчання і виховання. Професійна освіта. 2022. № 2. С.6-9.
4. Уряд ухвалив Національну стратегію для забезпечення якісного інклюзивного навчання. URL: <https://mon.gov.ua/news/uriad-ukhvalyv->

Родзинки творчості – обмінюємося досвідом
natsionalnu-stratehiiu-dlia-zabezpechennia-iakisnoho-inkliuzyvnoho-
navchannia (Опубліковано 07 червня 2024 року).

ФОРМУВАННЯ ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ КРАВЦІВ ЗАСОБАМИ НАЦІОНАЛЬНОГО ОДЯГУ

Огоновська Дарія Іванівна,
майстер виробничого навчання,
Львівське ВПУ технологій та
сервісу.

Кожна країна прагне увійти в єдиний культурний світовий простір, зберігаючи при цьому особливості національної культури. Національне в широкому розумінні тлумачиться як єдність етнічного, культурно-історичного та громадянського або державно-політичного. Через національне у процесі розвитку культури реалізується духовна єдність спільноти та закладаються основи наступності поколінь, формується національна та етнічна ідентичність. У цьому процесі важливу роль відіграє етнокультурна компетентність особистості.

Проблема формування і розвитку етнокультурної компетентності завжди була в центрі уваги науковців і розглядалась залежно від особливостей або специфіки культурних змістів у певних напрямках, зокрема: здобувачів загальної середньої школи при вивченні предмету “Технології” (Т.Мачача, М.Пелагейченко, В.Тименко, І.Ходзицька), підготовки фахівців різних галузей (Н. Костриця, О.Семенов, В.Титаренко та ін.), педагогів (О. Березюк, Л. Маєвська), фахівців мистецьких професій та народних художніх промислів і ремесел (О. Отич, Л.Сліпчишин, О. Ткаченко). На нашу думку, у науковій і методичній літературі недостатньо висвітлений досвід формування етнокультурної компетентності майбутніх кравців в закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

Метою тез є висвітлення власного досвіду формування етнокультурної компетентності майбутніх кравців засобами народного одягу.

Національне та етнічне як поняття нетотожні і кожен з них має свої відмінності. Національне – це вся сукупність накопиченого духовного і матеріального досвіду спільноти протягом історичної еволюції, який відбивається через самосвідомість. Водночас «етнічний» означає стосунок до спільноти, що історично склалася та має соціальну цілісність і певний тип поведінки [5]. Цей тип поведінки проявляється у різних речах: в інтер'єрі, одязі, архітектурі, природному ландшафті, мові, музиці, живописі, іграшках, жіночих хустках та ін. Особистість з сформованою національною самосвідомістю, етнічною ідентичністю, етнокультурною компетентністю у своїй діяльності опирається й орієнтується на цінності, що є відбиттям позитивного історичного досвіду етнонаціональної спільноти через специфічні культурні форми. Однією з таких форм є народний одяг, який найбільше виявляє риси етнічного стилю.

Як зазначено в [2, с. 103-104], національна самосвідомість становить єдність самопізнання, чуттєво-емоційного і регулятивно-ціннісного моментів і здатна породжувати ціннісні орієнтації. Тому, з точки зору педагогічного впливу найбільш перспективними є два останніх компонента, які можна об'єднати в емоційно-ціннісний компонент. Цей компонент найяскравіше проявляється в такій культурній, активній, художньо-виразній формі, як національний одяг.

На думку Т. Заїки, необхідно розрізняти відмінності культурної та етнокультурної компетентностей, оскільки вони подібні, але не тотожні, що особливо важливо в умовах полікультурного суспільства. Вони обидві спрямовані на процеси соціалізації та входження в культуру, але відрізняються ознаками свого змісту і формами. Авторка розглядає етнокультурну компетентність як складову культурної компетентності [1, с. 197]. Як зазначає Л.Сліпчишин, основні цінності спільноти можна розглядати у трьох вимірах: «загальнолюдський вимір відо - бражає загальноприйняті

гуманістичні ідеї, які об'єднують людство, національний вимір стосується репрезентації багатства культурних форм і змістів, які пояснюють розвиток етнокультури в часі та просторі в усіх куточках країни; регіональний вимір показує специфіку смислів культурних змістів, характерну для носіїв етнокультурної ментальності локальної території» [4, с. 52-53]. Орієнтація на ці виміри дозволяє виокремити характерні ознаки, стилі, форми, кольорову гаму, характерні для людства в загальному, для різних країн та локальних територій в межах цих країн з урахуванням історичного часу.

Вплив національного одягу на формування свідомості здобувача можна розглядати у трьох напрямках: науково-світоглядному, художньо-мистецькому і побутово-інформаційному. Науково-світоглядний напрям передбачає, що здобувачі досліджують історичні джерела виникнення одягу в усіх його особливостях у кожному етнографічному районі України, зв'язок українського костюма з одягом слов'янських народів. Художньо-мистецький напрям формує емоційно-ціннісне ставлення здобувачів до одягу і національного зокрема. Саме одяг є зовнішньою ознакою, через яку людина виражає своє світобачення, підкреслює свою ідентичність, свій соціальний статус, демонструє його значення у її житті. У зв'язку з цим більшість спільнот розрізняють буденний і святковий одяг за призначенням, що відображається в покрою, кольоровій гамі, вимог до тканин, наявності оздоблення тощо. Побутовий одяг відрізняється простотою покрою, кольору і невибагливістю тканин. Проте святковий одяг передає індивідуальні особливості, смаки і його призначення до відповідних подій року.

Формування етнокультурної компетентності при підготовці майбутніх кравців більше стосується сфокусованої уваги на технологічні процеси в професії, що диктується її вимогами, та ознайомленням, в

більшості випадків, з особливостями різних видів роботи з тканиною в локальних середовищах з метою внесення нового з урахуванням сучасних тенденцій.

Часто педагоги в закладі П(ПТ)О недооцінюють ту базу, яку закладає предмет «Технології» під час навчання здобувачів в загальній середній школі. Перехід на новий стандарт технологічної освіти започаткував появу серії підручників для 9 класу, в яких значна увага приділена питанням етносу, етнокультури, етнічному стилю, етнодизайну, народному одягу тощо [3; 6]. Це означає, що в здобувачів існує підґрунтя, на якому потрібно продовжувати розвивати етнокультурну компетентність професійно спрямованими методами, організаційними формами, включаючи теоретичне, виробниче навчання і позашкільну роботу.

На нашу думку, особливий вплив на професійну свідомість кравців та їхню етнокультурну компетентність має художньо-мистецький напрям розгляду одягу, його художнього проектування. Цей вплив здійснюється через оперування емоційно забарвленими образами. Щоб такі образи виникали, потрібно, крім теоретичних знань, мати доступ до джерел натхнення. Найбільш доступними джерелами є домашні колекції одягу в народному стилі, експонати етнографічного музею, актуальні виставки старовинного і сучасного одягу в народному стилі. Музейні експонати цілісно відображають особливості регіонів, а музейна експозиція узагальнює і підкреслює особливості розвитку національного костюму.

Ефективність формування етнокультурної компетентності за допомогою національного одягу залежить від створення об'єктивних умов для організації освітнього процесу. При створенні цих умов і проведенні відповідної роботи можуть використовуватися як традиційні форми і методи роботи (уроки, лекції, практичні заняття, дискусії, екскурсії тощо), так і нові (урок в етнографічному музеї, літературно-музичні демонстрації, проектування колекцій одягу та ін.)

При визначенні цих форм і методів основна увага приділяється насиченості українознавчим змістовним компонентом теоретичних предметів (матеріалознавство, конструювання одягу, технології пошиття і спецмалюнок), так і виробничого навчання. Через національно-культурні надбання і цінності національного одягу педагог впливає на свідомість, світогляд і побут майбутніх кравців, формує інтерес до самотності та колориту українського костюму.

Як вважають автори праці [7], про сформованість етнокультурної компетентності може свідчити комплекс знань, уявлень щодо української та інших етнічних культур, життя, традицій, звичаїв, загальнолюдських та національних цінностей, естетичних ідеалів, а також здатностей - реалізація життєвих стратегій відповідно до потреб, інтересів та уподобань, здатність до самореалізації у професійній сфері, у творчій діяльності, у прагненні до самовдосконалення, умінні виокремлювати в одязі та аксесуарах українські риси і деталі, здатність до пошуку новаторських ідей та джерел натхнення.

Наш досвід (автора і закладу) формування етнокультурної компетентності майбутніх кравців ґрунтується на системному і систематичному залученні здобувачів до заходів, які потребують від них застосування дослідницьких і проектно-творчих умінь. Найбільший інтерес у здобувачів викликають проекти колекцій одягу. У закладі колекції одягу створюються щороку і оприлюднюються під час різних творчих конкурсів або спеціальних заходів П(ПТ)О. Враховуючи, що здобувачі походять з різних місцевостей, особлива увага приділяється виявленню локальних особливостей народного одягу, наданню переваги певним технікам і т.д.

Отже, етнокультурна компетентність майбутніх кравців формується засобами різних видів мистецтв, які об'єднує художній образ, на теоретичному, виробничому навчанні, а також у позашкільній діяльності. Створення сучасного одягу в народному стилі потребує уваги до його елементів (колір, покрій, тканина, оздоблення, аксесуари, взуття, головні убори). Завдання майстра

виробничого навчання у процесі формування етнокультурної компетентності полягає в тому, щоб водночас приділяти увагу розвитку професійно спрямованого естетичного смаку, які в сукупності допоможуть майбутньому кравцю створювати цікаві моделі одягу.

Список використаних джерел.

1. Заїка Т. Компетентнісний підхід у культурно-філософському контексті: особливості терміно- логічних визначень. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна*. 2020. Випуск 62. С. 193–195.
2. Мала енциклопедія етнодержавознавства / Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ; упор. Ю. І. Римаренко [та ін.]. Київ : Генеза ; Довіра, 1996. 942 с.
3. Пелагейченко М. Л., Біленко О. В. Трудове навчання (обслуговуючі види праці) : підручник для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів. Тернопіль : Астон, 2017. 256 с.
4. Сліпчишин Л. В. Формування етнокультурної компетентності у майбутніх фахівців народних художніх промислів і ремесел. *Мистецтво та освіта*. 2021. 3 (101). С. 52–58. URL: [https://doi.org/10.32405/2308-8885-2021-3\(110\)-52-58](https://doi.org/10.32405/2308-8885-2021-3(110)-52-58)
5. Сучасний тлумачний словник української мови: 65 000 слів / за заг. ред. В. Д. Дубічинського. Х. : ВД «ШКОЛА», 2006. С.291.
6. Ходзицька І. Ю, Тименко В. П., Горобець О. В., Безносюк О. І. Трудове навчання (обслуговуючі види праці) : підручник для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів. Харків : Вид-во «Ранок», 2017. 176 с.
7. Хренова В.В., Селезньова А.В. Етнокультурне виховання майбутніх художників – майстрів з декоративного мистецтва засобами музейно-етнографічної практики. *Актуальні проблеми технологічної, професійної освіти, культурології та дизайну* : зб. мат-в всеукраїнської наук.-практ.

Родзинки творчості – обмінюємося досвідом
конференції з нагоди 40-річчя факультету технологій та дизайну ПНПУ
імені В. Г. Короленка. Полтава, 2018. С. 152–161.

ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНІ АСПЕКТИ КУЛІНАРНОЇ СПРАВИ

*Ванькович Олександра Йосипівна,
майстер виробничого навчання,
Львівське ВПУ технологій та сервісу.*

Велике значення в житті людини має художньо-естетичне сприйняття дійсності, яке виконує у багатьох випадках роль фільтру, відокремлюючи те, що викликає позитивні емоції або огиду. У цьому сенсі все, що є життєво необхідним, має мати привабливий вигляд. Особливо це стосується кулінарної справи. Тому вдосконалення кваліфікації кулінарів вважається одним з актуальних завдань їхньої професійної підготовки, адже при сьогоdnішньому рівні харчової культури населення, вимог до виробів та обслуговування вже недостатньо володіти глибокими знаннями, вміннями і навичками роботи, потрібно вміти їх переосмислити і творчо застосувати.

Їжа – це не просто необхідність для виживання, це також мистецтво, яке може приносити радість та насолоду, тому майбутній кулінар має знати як досягти такого ефекту. У цьому процесі активно задіяні різні аналізатори – і зоровий, і смаковий, і нюховий. Отже, художньо-естетичні аспекти кулінарної справи – це багатогранне поняття, що охоплює спосіб, у який їжа впливає на наші почуття та викликає естетичне задоволення.

Як зазначає Н. Калашник, здобувачі різних освітніх закладів повинні мати змогу збагачувати власні художні та мистецькі знання й уміння, які впливають на формування естетичних смаків, почуттів, поглядів та активну життєву позицію [1].

У професійній підготовці вимоги ширші – бажано цей процес орієнтувати на вибраний фах. У цьому випадку вміння спостерігати, аналізувати і поповнювати знання про художньо-естетичні аспекти своєї праці дозволять здійснювати діяльність за законами краси і доцільності. Оскільки художньо-естетичні аспекти є багатоаспектним поняттям, важливо сформувати у здобувачів цілісну систему сукупності знань про смак та показати вплив різних чинників на нього.

У загальному філософському сенсі естетичний смак розглядають переважно у двох вимірах: через вчення про цінності та ціннісні відношення (вихід на аксіологічний підхід); формування розуміння зв'язку між природою людини та її естетичним смаком. Перш за все у здобувачів потрібно сформувати розуміння зв'язку естетичного смаку з психологічними властивостями і характеристиками людини. Людина на відміну від тварини перетворює предмет відповідно до своїх потреб, уподобань і цілей. У результаті тривалої предметно-перетворювальної діяльності об'єкт набуває цінності. Через науки – анатомію, фізіологію, біологію, медицину і фармакологію – можна зрозуміти, що смак в харчуванні проявляється в суто фізіологічному комфорті. Важливий вплив на розвиток естетичного смаку мають економічний, політичний, духовний та соціокультурний контексти, які панують у суспільстві [1].

Розвитком естетичного смаку стосовно кулінарних виробів керує складність людської індивідуальності: одні задовольняються найпростішим у харчуванні, не мають особливих вимог, а інші є вибагливі. Фактично на зміни художньо-естетичних аспектів впливає друга категорія людей.

До художньо-естетичних аспектів кулінарії ми відносимо: зовнішній вигляд страви; аромат; смак; процес приготування; подачу та сервірування; культурний контекст. Кожен аспект передбачає й інші

ознаки, які є важливими. Зокрема ці аспекти проявляються наступним чином:

1. **Зовнішній вигляд страви. Колір:** Яскраві та насичені кольори можуть збуджувати апетит та викликати позитивні емоції. **Форма та композиція:** Гармонійно розташовані елементи страви створюють візуальну привабливість та викликають бажання скуштувати її. **Текстура:** Різноманітність текстур – від хрусткої скоринки до ніжного крему – додає страві цікавості та збагачує смаковий досвід. **Оформлення:** Декоративні елементи, такі як зелень, квіти або соуси, можуть підкреслити красу страви та зробити її більш вишуканою.

2. **Аромат. Аромат страви:** Може викликати спогади та асоціації, а також збуджувати апетит. **Поєднання ароматів:** Гармонійне поєднання різних ароматів створює складну та цікаву композицію.

3. **Смак. Смакова палітра:** Різноманітність смаків – від солодкого до солоного, від кислого до гіркого – дозволяє створювати складні та збалансовані страви. **Смакові відтінки:** Уміння розкривати різні смакові відтінки та нюанси робить страву більш цікавою та незабутньою. **Післясмак:** Тривалий та приємний післясмак може стати завершальним штрихом у створенні кулінарного шедевру.

4. **Процес приготування. Майстерність:** Віртуозне володіння кулінарними техніками та вміння створювати шедеври з простих інгредієнтів викликає захоплення та повагу. **Творчість:** Кулінарія – це творчий процес, який дозволяє експериментувати зі смаками, інгредієнтами та способами приготування. **Естетика процесу:** Навіть сам процес приготування їжі може бути естетично привабливим, особливо якщо спостерігати за роботою професійного кухаря.

5. **Подача та сервірування. Естетика подачі:** Оригінальна та стильна подача страви може підкреслити її унікальність та зробити її

більш привабливою. **Сервірування:** Правильно підібраний посуд, столові прибори та текстиль можуть створити особливу атмосферу та підкреслити урочистість моменту.

6. Культурний контекст. Традиції та звичаї: Кулінарні традиції та звичаї різних народів відображають їх культуру та історію. **Регіональні особливості:** Кухня кожного регіону має свої унікальні особливості, які роблять її неповторною.

У процесі підготовки майбутніх кулінарів найбільше уваги приділяють першим п'яти аспектам, на які спрямована навчальна програма, які відпрацьовуються в урочній роботі на теоретичному і практичному навчанні та практиці. Шостому аспекту більше уваги приділяють в позаурочній роботі.

Етнографічний аспект враховує ознаки національного смаку в усьому його розмаїтті. Він виявляється в інтер'єрі осель, в оформленні закладів харчування, у художньо-мистецькому оформленні й проведенні сімейних і народних свят, на яких завжди присутні страви певного виду. відповідно до традицій різних національностей. За смаками розрізняють національні кухні, зокрема багато поціновувачів любляють дегустувати традиційні народні страви, де фізіологічний смак поєднується з естетичним оформленням страв, а кожна господиня має ще й свої «секрети» їх приготування та оформлення. На заходах різного рівня відбувається презентація різноманітних страв, які є свого роду візитівкою країни. Тому споживання національних страв різних народів призводить до культурного збагачення людей, впливає на індивідуальні смаки і навіть на формування певної моди в кулінарній справі.

Особливо привабливими у контексті пізнання національної кухні є гастрономічні уподобання різних куточків України. Розглянемо особливості регіональної кухні на прикладі Західної України:

Західна Україна - це унікальний регіон з багатою історією та культурою, що відображено в її кулінарних традиціях. Регіональна кухня Західної України формувалася під впливом різних культур, таких як польська, австрійська, угорська, румунська та інші. До особливостей цієї регіональної кухні відносимо:

Багатий вибір м'ясних страв: Західна Україна славиться своїми м'ясними стравами, такими як банош, бограч, гурка, ковбаси та інші.

Використання сезонних продуктів: У західноукраїнській кухні широко використовуються сезонні продукти, такі як гриби, ягоди, овочі та фрукти.

Традиційні способи приготування їжі: У багатьох регіонах Західної України досі використовуються традиційні способи приготування їжі, такі як копчення, в'ялення, запікання в печі тощо.

Різноманітність напоїв: Західна Україна відома своїми традиційними напоями, такими як узвар, квас, медовуха та інші.

У культурі харчування можна виокремити ще й такі системні ознаки, як сімейні традиції, гостинність і святкові страви. У західноукраїнській культурі харчування велике значення мають сімейні традиції. Багато страв готуються за сімейними рецептами, які передаються з покоління в покоління. Західна Україна славиться своєю гостинністю. Гостей завжди пригощають найкращими стравами та напоями. На свята у західноукраїнській кухні готують особливі страви, такі як кутя, паска, крашанки та інші.

Водночас кухня Західної України має і свої відмінності, які пов'язані з впливом сусідніх держав: на Львівщині – вплив польської та австрійської кухні, на Закарпатті – угорської, на Буковині – румунської.

Таким чином, в умовах динамічних змін у суспільстві, пов'язаних з екологією, техніко-технологічними трансформаціями в багатьох галузях,

Родзинки творчості – обмінюємося досвідом

змінюється гастрономічна культура населення і вимоги до художньо-естетичних аспектів результатів праці в сфері кулінарії. Успішна професійна діяльність кулінарів залежить від того, як їх підготували до професійної творчості з урахуванням художньо-естетичних аспектів кулінарії. Враховуючи сучасні зацікавлення населення регіональними особливостями національної кухні, доцільно насичувати професійну підготовку майбутніх кулінарів новими творчими завданнями, які можуть стати захоплюючою подорожжю у світ традицій та смаків. Західноукраїнська кухня - це не тільки смачна їжа, але й важлива частина культурної спадщини регіону.

Список використаних джерел.

1. Калашник Н. Г. Методологічні засади густосології – науки про естетичний смак. Науковий вісник Донбасу. 2014. № 2. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2014_2_11.

УХВАЛА КОНФЕРЕНЦІЇ:

Конференція продемонструвала багатогранність практичних інновацій професійної освіти, виховної роботи, позаурочної освіти, психолого-педагогічного супроводу, зокрема, роботи з учнями-сиротами та виховання стресостійкості всіх учасників навчального процесу в умовах війни.

Для подальшого ефективного обміну інноваційними технологіями щодо підвищення якості надання освітніх та психолого-педагогічних послуг, запропоновано якомога частіше збирати практикуючих педагогічних працівників професійної (професійно-технічної) освіти Львівщини та інших регіонів України, видавати друковані чи електронні збірки, брошури, посібники, стосовно втілення у навчально-виховний процес практичних педагогічних новацій, передового досвіду, форм та методів психолого-педагогічного супроводу, з метою виховання активної, професійно та культурно освіченої молоді української генерації.

Родзинки творчості – обмінюємося досвідом

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
ЛЬВІВСЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ЦЕНТР ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПАЛАЦ
ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

РОДЗИНКИ ТВОРЧОСТІ - ОБМІНЮЄМОСЯ ДОСВІДОМ

Львівська обласна науково-практична педагогічна конференція, присвячена 170-річчю від дня народження Едварда Харкевича, педагога, голови Українського педагогічного товариства.

Укладач:

Жилевич О. К., заступниця директора з навчально-методичної роботи Львівського державного палацу естетичного виховання учнівської молоді

Верстка: *Жилевич О. К.*

Науковий редактор: *Сліпчишин Л.В.*

